

Selvrapporterede årsager til ledighed

Rapport

Københavns
Kommune

Januar 2016

INDHOLDSFORTEGNELSE

1.	RESUME	2
2.	INDLEDNING	4
3.	LITTERATUR	7
4.	KONKLUSIONER	11
5.	RESULTATER AF UNDERSØGELSEN	15
5.1	Beskrivelse af målgruppen	15
5.2	Selvrapporteret årsag til ledighed	17
5.3	Selvrapporteret helbred	20
5.4	Danskkundskaber og uddannelse	21
5.5	Netværk	23
5.6	Arbejdserfaring	31
5.7	Arbejdsmotivation	35
5.7.1	Ikke-økonomiske motiver	36
5.7.2	Økonomiske motiver	42
5.8	Jobsøgning	43
6.	METODE	50
7.	LITTERATURLISTE	56

1. RESUME

I Københavns Kommune er 10 % af befolkningen mellem 18 og 64 år ledige og modtager derfor enten dagpenge, kontanthjælp eller uddannelseshjælp. Andelen af ledige varierer i forhold til oprindelse. Gruppen med lavest ledighed er borgere med vestlig oprindelse (7,3 %), mens gruppen med højest ledighed er borgere med ikke-vestlig oprindelse (20,8 %). Til sammenligning er 8,2 % af borgerne med dansk oprindelse ledige. Der er altså en overledighed blandt borgere med ikke-vestlig oprindelse. Faktisk er det sådan, at borgere med ikke-vestlig oprindelse udgør en sjettedel af befolkningen mellem 18 og 64 år – men en tredjedel af de ledige. For at få en bedre forståelse af denne problemstilling har Københavns Kommune igangsat en undersøgelse af selvforklarede årsager til ledighed.

Baggrunden for undersøgelsen er et ønske om bedre at forstå årsagerne til overledigheden blandt borgere med ikke-vestlig oprindelse. En bedre forståelse af årsager til ledighed i denne gruppe vil forbedre mulighederne for at iværksætte effektive tiltag, som kan få gruppen i beskæftigelse.

Formålet med undersøgelsen er at kortlægge lediges egne forklaringer på årsager til ledighed, herunder de lediges opfattelse af eventuelle barrierer og ressourcer (f.eks. danskkundskaber, jobberfaringer, uddannelse, motivation og jobsøgningspraksis).

Målgruppen er dagpengemodtagere (forsikrede), unge der modtager uddannelseshjælp samt jobparate og aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere (ikke-forsikrede) i Københavns Kommune. Både ydelsesmodtagere af dansk, vestlig og ikke-vestlig oprindelse har deltaget i undersøgelsen.

Undersøgelsen af selvrapporterede årsager til ledighed er gennemført af Epinion. Den bygger på 2018 interview med ledige borgere i Københavns Kommune. Undersøgelsens resultater er repræsentative for såvel ydelses- som oprindelsesgrupperne. Derfor hviler undersøgelsens konklusioner og resultater på et sikkert og validt grundlag. På baggrund af undersøgelsen kan de ledige borgere i Københavns Kommune beskrives på en række karakteristika, herunder deres egen opfattelse af årsagen til ledighed. Men det kan omvendt ikke konkluderes, hvad de 'faktiske årsager' til ledighed er, fordi undersøgelsespopulationen kun omfatter ledige borgere. Tilrettelæggelse og rapportering af undersøgelsen er sket i samarbejde med Professor ved Aalborg Universitet, Jørgen Goul Andersen. Resultaterne kan opsummeres på følgende vis:

- Opsummerende viser undersøgelsen, at ikke-vestlige ledige, særligt de aktivitetsparate, generelt har et lavt uddannelsesniveau, manglede danskkundskaber, begrænset arbejdsrelaterede netværk og et dårligt selvvoplevet helbred. Disse faktorer er væsentlige årsager til ledighed og væsentlige forklaringsfaktorer for overledigheden blandt ikke-vestlige borgere i Københavns Kommune. Disse faktorer kan også forklare, hvorfor ikke-vestlige ledige fravælges til ledige stillinger på trods af, at de sender flere ansøgninger og i højere grad er villige til at tage et hvilket som helst job, de kan klare. Det kan ikke afvises, at diskrimination (statistisk, strukturel eller tilsigtet) i nogle sammenhænge spiller en rolle.

- **Dårligt selvoplevet helbred** er en af de hyppigste årsager til ledighed. Dagpengemodtagere har generelt et bedre selvoplevet helbred end både de job- og aktivitetsparate kontant-hjælpsmodtagere. Blandt de aktivitetsparate ikke-vestlige ledige svarer 69 %, at dårligt helbred er en væsentlig årsag til ledighed, mens 24 % svarer, at det er psykiske problemer. Den samme tendens ses også for danske og vestlige aktivitetsparate ledige. Således svarer blot 1 ud af 10 aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere, at de har et fremragende helbred. Blandt dagpengemodtagerne vurderer 6 ud af 10, at de har et fremragende helbred. Den selvoplevede helbredstilstand hænger tæt sammen med, om man tror på, at man på et tidspunkt kommer i arbejde.
- **Manglende faglige kvalifikationer** i forhold til dansk kundskaber og uddannelse spiller en væsentlig rolle for ledighed. 43 % af de ikke-vestlige ledige har en grundskole eller lavere som højest fuldførte uddannelse, hvoraf ca. halvdelen slet ikke har gennemført en grundskoleuddannelse. Blandt vestlige ledige er det 12 %, der har en grundskole eller lavere som højest fuldførte uddannelse. Andelen med meget gode dansk kundskaber er hhv. 38 % og 29 % for vestlige og ikke-vestlige dagpengemodtagere og hhv. 31 % og 20 % for vestlige og ikke-vestlige job- eller uddannelsesparate kontanthjælpsmodtagere.
- **Netværk** er vigtigt for at få et arbejde. Det hænger sammen med, at en stor andel af de ledige stillinger på det danske arbejdsmarked besættes, uden at jobbet bliver slået op. Mange jobs besættes altså gennem uformel rekruttering, som fungerer ved, at man enten kender en arbejdsgiver eller en medarbejder, der kan anbefale en. Der skelnes mellem personlige netværk – eksempelvis familie, venner og deltagelse i foreningsliv – og arbejdsrelaterede netværk – eksempelvis kendskab til personer inden for et område, hvor man måske kan få et job. De danske lediges arbejdsrelaterede netværk er signifikant større end både de vestlige og ikke-vestlige lediges netværk. Omfanget og karakteren af de personlige netværk varierer ikke væsentligt mellem de forskellige grupper i undersøgelsen. Men hvor danskere typisk primært har danske venner, er billedet mere forskelligartet for vestlige og ikke-vestlige ledige. Således har en tredjedel flest danske venner, en tredjedel lige mange danske og udenlandske venner, og en tredjedel har flest udenlandske venner. Disse personlige netværk kan have en indirekte effekt på muligheden for at finde et arbejde.
- **Arbejdserfaring** spiller ind, når en arbejdsgiver skal vurdere en ansøgers kompetencer. Det har betydning, hvad man tidligere har beskæftiget sig med, og hvor lang tid siden det er, at man sidst havde et arbejde. Ca. halvdelen af de ikke-vestlige dagpengemodtagere har haft et arbejde inden for det seneste år. Det samme gælder to tredjedele af de danske dagpengemodtagere. Blandt kontanthjælpsmodtagerne har kun en tredjedel haft et arbejde inden for det seneste år. Særlig blandt de ikke-vestlige kontanthjælpsmodtagere er der en stor andel, som aldrig har været i arbejde. Det gælder 14 % af de job- eller uddannelsesparate og 21 % af de aktivitetsparate.

- **Arbejdsmotivationen** er generelt højere blandt dagpengemodtagere sammenlignet med kontanthjælpsmodtagere. De ikke-vestlige dagpengemodtagere og job- eller uddannelsesparate kontanthjælpsmodtagere skiller sig ud ved at være mere tilbøjelige til at tage et hvilket som helst job, de kan klare. Arbejdsmotivationen hænger også tæt sammen med selvoplevet helbred; jo bedre selvoplevet helbred, des højere arbejdsmotivation.
- **Søgeintensiteten (jobsøgning)** – antal ansøgninger inden for en given periode – er generelt højere blandt dagpengemodtagere. En statistisk analyse viser, at arbejdsmotivation, netværk, længde af ledighedsforløb, alder og uddannelse har betydning for søgeintensiteten. Ikke-vestlige sender flere ansøgninger end danske ledige. Endvidere er der en sammenhæng med, at jo ældre den ledige er, desto flere ansøgninger sendes der. Og jo længere ledighedsforløbet har været for den ledige, desto flere ansøgninger sendes der. Konverteringen fra jobansøgning til jobsamtale er lavere for vestlige og ikke-vestlige ledige, sammenlignet med danske ledige. Så selvom de ikke-vestlige ledige søger flere stillinger end de danske ledige, kommer de ikke til flere samtaler. Forskningen har i den forbindelse vist, at statistisk eller strukturel diskrimination kan være en væsentlig barriere for visse grupper på arbejdsmarkedet – eksempelvis ældre, indvandrere og langtidsledige. Strukturel diskrimination kan fx være en ansøger, som vurderes på baggrund af arbejdsgiverens kendskab til den gruppe vedkommende tilhører (fx oprindelse). Derfor er disse grupper nødt til at sende flere ansøgninger end de grupper, der ikke er udsat for statistisk diskrimination.

2. INDLEDNING

Denne rapport præsenterer resultaterne af en undersøgelse af lediges selvrapporterede årsager til ledighed i Københavns Kommune, som Epinion har gennemført på opdrag fra Københavns Kommune. Tilrettelæggelse og rapportering af undersøgelsen er sket i samarbejde med Professor ved Aalborg Universitet, Jørgen Goul Andersen.

Formålet med undersøgelsen er at kortlægge lediges egne forklaringer på årsager til ledighed, herunder de lediges opfattelse af eventuelle barrierer og ressourcer (f.eks. dansk kundskaber, jobberfaringer, uddannelse, motivation og jobsøgningspraksis).¹ Målgruppen er dagpengemodtagere, unge der modtager uddannelseshjælp samt jobparate og aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere i Københavns Kommune. Og både ydelsesmodtagere af dansk, vestlig og ikke-vestlig oprindelse har deltaget i undersøgelsen.

Baggrunden for undersøgelsen er blandt andet et ønske om at forstå årsagerne til overledigheden blandt borgere med ikke-vestlig oprindelse. En bedre forståelse af årsager til ledighed i denne gruppe vil forbedre mulighederne for at iværksætte effektive tiltag, som får dem i beskæftigelse.

Overledigheden består i, at borgere med en ikke-vestlig oprindelse udgør en større andel af de ledige i Københavns Kommune end ikke-vestlige borgeres andel af befolkningen i kommunen total set. Dette forhold er illustreret i tabellen nedenfor. Det ses, at mens borgere med ikke-vestlig oprindelse udgør 15,2 % af den samlede befolkning i Københavns Kommune, så udgør borgere med ikke-vestlig oprindelse 31,5 % af alle ledige i kommunen. Til sammenligning udgør borgere med vestlig oprindelse hhv. 10,0 % af befolkningen og 7,3 % af de ledige, mens borgere med dansk oprindelse udgør 74,8 % af befolkningen og 61,2 % af de ledige. Borgere med ikke-vestlig oprindelse er altså betydelig overrepræsenteret blandt de ledige, mens borgere med dansk og vestlig oprindelse er underrepræsenteret i forhold til deres respektive andel af befolkningen i kommunen.

Table 1: Befolkning og ledige i Københavns Kommune opdelt på oprindelse. 2015.

Oprindelse	Befolkningen		Ledige		Indeks
	Antal	Procent	Antal	Procent	
Dansker	314.249	74,8 %	25.688	61,2 %	82
Vestlig	42.126	10,0 %	3.061	7,3 %	73
Ikke-vestlig	63.787	15,2 %	13.236	31,5 %	208
Total	420.162	100,0 %	41.985	100,0 %	

Note: Befolkning og arbejdsløse i aldersgruppen 18 til 64 år. Indekset er beregnet som forholdet mellem målgruppens andel i befolkningen og andelen blandt de arbejdsløse.

Kilde: Danmarks Statistik (FOLK1) og Københavns Kommune.

¹ Se også *Udmøntning af indsatser fra Integrationsaftale 2015-2016* pkt. 6.

Tabellen nedenfor viser ledigheden i forhold til oprindelse og ydelsestype. 8,2 % af borgerne med dansk oprindelse er ledige på opgørelsestidspunktet. Ledigheden blandt borgere med vestlig og ikke-vestlig oprindelse er hhv. 7,3 % og 20,8 %. Borgere med ikke-vestlig oprindelse er overrepræsenteret i alle ydelsesgrupper, dog er særligt andelen af ikke-vestlige aktivitetsparate på kontanthjælp stor, idet den udgør 9,7 % af alle borgere med ikke-vestlig oprindelse.

Tabel 2: Ledige i Københavns Kommune opdelt på oprindelse og ydelsesgruppe. 2015.

Ydelsesgruppe	Oprindelse			Alle
	Dansk	Udenlandsk		
		Vestlig	Ikke-vestlig	
Forsikret ledig	3,8 %	4,0 %	6,2 %	4,2 %
Uddannelsesparate på uddannelseshjælp	0,4 %	0,2 %	1,0 %	0,4 %
Aktivitetsparate på uddannelseshjælp	0,7 %	0,2 %	1,4 %	0,7 %
Jobparate på kontanthjælp	0,7 %	0,9 %	2,5 %	1,0 %
Aktivitetsparate på kontanthjælp	2,6 %	1,9 %	9,7 %	3,6 %
Alle	8,2 %	7,3 %	20,8 %	10,0 %

Note: Befolkning og arbejdsløse i aldersgruppen 18 til 64 år. Indekset er beregnet som forholdet mellem målgruppens andel i befolkningen og andelen blandt de arbejdsløse.

Kilde: Danmarks Statistik (FOLK1) og Københavns Kommune.

For at undersøge de lediges selvrapporterede årsager til ledighed er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt 2018 ledige. Invitation til undersøgelsen er sket via e-boks eller postalt brev, og der er foretaget både postale og telefoniske påmindelsesprocedurer. Der har været mulighed for at besvare undersøgelsen på dansk, engelsk, arabisk, somali og tyrkisk ud fra devisen om, at borgerne skulle have mulighed for at besvare undersøgelsen på et sprog, som de forstår.

Rapporten har syv kapitler. I det følgende kapitel 3 gennemgås relevant litteratur om faktorer, der har betydning for ledighed. Undersøgelsens konklusioner præsenteres i kapitel 4 med fokus på ledige med ikke-vestlig oprindelse. Kapitel 5 viser undersøgelsens resultater. Kapitlet er struktureret i forhold til de faktorer, som ifølge forskningen har størst betydning for ledigheden blandt indvandrede. Kapitlet er opdelt i otte afsnit omfattende målgruppens sammensætning, selvrapporterede årsager til ledighed, selvrapporteret helbred, betydningen af manglende kvalifikationer, herunder dansk kundskaber og uddannelse, netværk, arbejdserfaring, arbejdsmotivation og jobsøgning. I kapitel 6 beskrives dataindsamlingsmetode. Kapitel 7 indeholder en litteraturliste.

3. LITTERATUR

Dette kapitel indeholder en gennemgang af litteraturen, som vedrører faktorer med betydning for ledighed, herunder indvandreres ledighed. I litteraturgennemgangen er det søgt at præsentere den mest relevante litteratur på området, og gennemgangen er således ikke udtømmende. Referencerne i dette kapitel og i de øvrige kapitler er samlet i litteraturlisten bagerst i rapportens kapitel 7.

Litteraturen nævner flere faktorer, som er medvirkende årsager til en lavere beskæftigelsesfrekvens blandt indvandrere og efterkommere (Goul Andersen 2010; Møller & Rosdahl 2006; Lindhardt & Frølander, 2004; Geerdsen et al., 2003; Schultz-Nielsen 2002 mv.). Listen nedenfor giver et umiddelbart overblik over disse faktorer:

1. Arbejdsmotivation
2. Utilstrækkelige kvalifikationer, herunder danskundskaber og uddannelse
3. Dårligt helbred
4. Straffeattest
5. Statistisk (og tilsigtet) diskrimination
6. Manglende netværk
7. Kønsrollemønstret og familiesituation, herunder børn
8. Alder
9. Jobsøgning

Undersøgelsens spørgeskema er udarbejdet med udgangspunkt i ovenstående faktorer. Nedenfor gennemgås faktorerne enkeltvis, og det angives, hvor i rapporten de belyses.

I forhold til arbejdsmotivation skelnes der mellem incitamenter og motiver, hvor incitamenter skal ses som objektive tilskyndelser, mens motiver er de kræfter, der styrer adfærden (Goul Andersen, 2010). Motiver kan både være økonomiske og ikke-økonomiske. En dansk undersøgelse fra 2007 peger på, at ledige i høj grad oplever, at det kan betale sig at arbejde – både på kort og lang sigt (ibid).

De ikke-økonomiske motiver kan opdeles i tre typer:

1. Værdier, arbejdetik, oplevet/frygt for stigmatisering
2. Vane/konvention/norm
3. Behov for social kontakt, identitet og selvudfoldelse

I Danmark er der en stærk norm om, at man bør have et arbejde, hvilken indvandrere også har tilegnet sig. Således stigmatiseres de, der ikke lever op til normen, ofte (Goul Andersen, 2010). Ifølge Jørgen Goul Andersen ”ville en rationel kalkule tilsige en præference for at arbejde – med mindre der var tale om et kortvarigt dead-end-job (...) selv hvis dagpengenes varighed var ubegrænset” (ibid:34), da de ikke-økonomiske motiver fylder så meget mere (ibid). Dertil viser en undersøgelse, at disse ikke-økonomiske arbejdsmotiver er stærkere i Danmark end i noget andet land (Svallfors et al. 2001). Ydermere viser en anden undersøgelse, at et flertal af de interviewede indvandrere betragter det

som en økonomisk fordel at arbejde frem for at modtage overførselsindkomst fra det offentlige (Møller & Rosdahl, 2006). De lediges arbejdsmotivation analyseres i afsnit 5.7.

Utilstrækkelige kvalifikationer skyldes særligt dårlige danskundskaber og manglende uddannelse. Indvandrere med dårlige danskundskaber har sværere ved at komme i arbejde (Schultz-Nielsen, 2002), ligesom de generelt har et lavere uddannelsesniveau end danskere (Lindhardt & Frølander, 2004). Desuden tyder det på, at en udenlandsk uddannelse er mindre værd på det danske arbejdsmarked end en tilsvarende dansk uddannelse (Møller & Rosdahl, 2006). Således ses det også, at erhvervsfrekvensen for indvandrere med en medbragt uddannelse på et givet niveau er lavere end den er for indvandrere med en tilsvarende dansk uddannelse (Lindhardt & Frølander, 2004). Slutteligt kan det være problematisk for indvandreres beskæftigelsesfrekvens, hvis de ingen tidligere erhvervs erfaring har fra Danmark (Møller & Rosdahl, 2006). De lediges danskundskaber og uddannelse analyseres i afsnit 5.4.

Selvvurderet helbred er en faktor, som har stor betydning for den lediges mulighed for at komme i beskæftigelse. Således hænger et godt helbred sammen med en øget sandsynlighed for at være i beskæftigelse, hvilket også gælder blandt indvandrere (Schultz-Nielsen, 2002). Et godt helbred øger motivationen for og evnen til at være i beskæftigelse (Møller & Rosdahl, 2006). Således kan et dårligt helbred betyde manglende arbejdsmotivation og sandsynlighed for at være i beskæftigelse. LG Insight (2013) anslår, at der lever 30-45.000 traumatiserede flygtninge i Danmark, og Dansk Flygtningehjælp vurderer, at 30-50 % af alle flygtninge i Danmark lider af PTSD. De lediges selvvurderede helbred analyseres i afsnit 5.3 samt i relation til arbejdsmotivation i afsnit 5.7.

Litteraturen viser, at en plettet straffeattest er en væsentlig barriere for, at nogle kommer ind på arbejdsmarkedet. Indvandrere med kriminel fortid har lavere sandsynlighed for at komme i beskæftigelse (Schultz-Nielsen, 2002; Geerdsen et al., 2003).

Litteraturen omtaler både tilsigtet og statistisk diskrimination. *”Statistisk diskrimination henviser til, at arbejdsgivere i tilfælde af mange ansøgninger undlader at spilde kræfter på en individuel vurdering af ansøgere inden for de grupper, hvor en større andel vurderes at have en ufordelagtig adfærd (produktivitet) sammenlignet med andre grupper”*. (Goul Andersen, 2010:35). Værdien af den samme danske uddannelse kan være mindre for indvandrere end for danskere. Dette er svært at teste empirisk, men gør det sig gældende, er det udtryk for diskrimination (Møller & Rosdahl, 2006). Det ses ligeledes, at erhvervsfrekvensen for danskere med en dansk videregående uddannelse er større end for indvandrere med en dansk videregående uddannelse (Lindhardt & Frølander, 2004). Diskrimination i mere bred forstand analyseres i afsnit 5.1, mens statistisk diskrimination berøres i afsnit 5.7 og 5.8 (SFI 2012c).

Manglende netværk. Mange stillinger besættes gennem uformel rekruttering, hvorfor det kan være af stor betydning at kende en arbejdsgiver eller en medarbejder i virksomheden, der kan anbefale en (Goul Andersen, 2010). Desuden bidrager netværk til information om ledige jobåbninger og kan reducere frygten for at få en ukvalificeret medarbejder blandt arbejdsgiverne (Albrekt Larsen & Pedersen, 2009). I tråd hermed viser en undersøgelse, at indvandrere med et veludviklet socialt netværk i

højere grad kom i beskæftigelse end dem uden (Møller & Rosdahl, 2006). At have danske bekendtskaber i sit netværk har også vist sig at være af betydning for beskæftigelsesmuligheder blandt indvandrere. En undersøgelse påviser en sammenhæng mellem, hvor hyppigt indvandrere omgås danskere og deres beskæftigelsesfrekvens. Dog pointeres det, at beskæftigelsesfrekvensen i ligeså høj grad kan have en indvirkning på kontakten til andre danskere, hvorfor styrken bag denne sammenhæng er usikker (Schultz-Nielsen, 2002). Møller og Rosdahls (2006) undersøgelse viser ligeledes, at indvandrerkvinder, der havde fået arbejde, havde bedre kontakt til danskere end indvandrermand, som havde fået arbejde, mens de indvandrerkvinder, der var fortsat ledige, havde mindre kontakt til danskere end de fortsat ledige indvandrermand. Dette kan være udtryk for, at de fortsat ledige indvandrerkvinder har meget lidt kontakt til danskere og det danske samfund, hvorimod de indvandrerkvinder, der kom i job er mere integrerede (Møller & Rosdahl, 2006). Netværk analyseres i afsnit 5.5.

Generelt ses det, at indvandrerkvinder har en lavere beskæftigelsesandel end mænd. Dette formodes at hænge sammen med, at der hersker et traditionelt kønsrollemønster i en del indvandrergrupper; dvs. at normsystemet i nogle grupper ikke understøtter kvinders erhvervsdeltagelse og beskæftigelse. Ifølge Møller og Rosdahls (2006) undersøgelse har indvandrerkvinderne, der ikke kom i job, en negativ holdning til kvinders udearbejde. Dertil kan det spille en rolle, at indvandrerkvinderne formentlig både har et lavere uddannelsesniveau og mindre erhvervs erfaring end indvandrermandene (Møller & Rosdahl, 2006). Flere undersøgelser viser, at tilstedeværelsen af børn – særligt mindre børn (0-5 år) – forringer kvindernes beskæftigelseschancer, hvilket ikke gør sig gældende for mændenes (Schultz-Nielsen, 2002; Husted & Heinesen, 2004). Møller & Rosdahls (2006) studie viser, at den gruppe af indvandrere, som fik et job, gennemsnitligt har færre børn end den gruppe, som fortsat er ledige. Resultaterne kan hænge sammen med kønsrollemønstret; altså det forhold at ansvaret for børnene i højere grad er indvandrerkvindernes end indvandrermandenes. Det kan medvirke til, at indvandrerkvinderne er mere tilbageholdende end indvandrermandene med hensyn til at tage et arbejde og kan dermed også gøre arbejdsgivere mere tilbageholdende over for at ansætte indvandrerkvinder, som de dermed kan opfatte som mindre stabil arbejdskraft end indvandrermand (ibid). Møller og Rosdahls (2006) undersøgelse peger ligeledes på, at årsagen ikke skal findes i manglende økonomiske incitamenter til at tage et arbejde – 80 pct. af de adspurgte ledige indvandrerkvinder vurderer, at arbejde har en økonomisk fordel. Derimod viser undersøgelsen, at kun 53 pct. af de fortsat ledige indvandrerkvinder mener, at det er i orden for en gift kvinde med børn under 7 år at arbejde uden for hjemmet på fuld tid. Sammenligneligt er andelen blandt de tidligere ledige indvandrerkvinder, der kom i job, 70 pct., hvilket understøtter kønsrollemønster-problematikken (ibid). Generelt synes der dog ikke at være belæg for den såkaldte "husmoderhypotese", altså at hjemlige pligter afholder indvandrerkvinder fra at deltage på arbejdsmarkedet. Manglende kvalifikationer og ressourcer i det hele taget er en mere nærliggende forklaring. Men blandt nogle nationaliteter er kvindernes beskæftigelse empirisk meget lav. Kønsfordeling og forekomsten af børn beskrives i afsnit 5.1.

Sandsynligheden for at være i beskæftigelse er størst blandt de 25-55-årige. Generelt er beskæftigelsen særligt lav blandt de ældre indvandrere, hvilket både kan betyde, at de er mindre motiverede for

at komme i job end yngre, og at virksomheder måske er mindre interesserede i at ansætte ældre medarbejdere (Schultz-Nielsen, 2002). Ligesom køn analyseres alders betydning løbende i rapporten.

Jobsøgning. Ifølge Møller og Rosdahl (2006) er der ikke noget, der tyder på, at forskelle i indvandre-res jobsøgningsaktivitet skyldes forskelle i lyst eller motivation. Generelt betragtes arbejde som noget bydende nødvendigt, både økonomisk og socialt. Flere af de interviewede pointerer, at ledighed er med til at nedbryde en, og at ledighed sender et dårligt signal (Møller & Rosdahl, 2006). Det giver altså anerkendelse at have et arbejde. Der identificeres to typer jobsøgende af de ledige indvandre-re, som fik et job, i undersøgelsen. Det drejer sig om hhv. de *aktive* og de *villige*. Førstnævnte er meget intensivt jobsøgende, målrettede og relativt ressourcestærke med stor tiltro til egne evner. Deres aktive adfærd har været afgørende for, at de kommer ind på arbejdsmarkedet. De villige er passivt jobsøgende. De er motiverede for at arbejde, men er ikke i stand til at omsætte dette ønske til effektiv jobsøgning. Det kan skyldes mangelfulde sproglige kompetencer og ringe kendskab til det danske arbejdsmarked. De overlader det til kommunen at finde et arbejde til dem, men de er dog fleksible med hensyn til hvilke jobs, de får (Møller & Rosdahl, 2006).

4. KONKLUSIONER

Undersøgelsens resultater konkluderes i dette kapitel. Resultaterne vedrører målgruppens sammensætning, selvrapporterede årsager til ledighed, selvrapporteret helbred, betydningen af manglende kvalifikationer, herunder dansk kundskaber og uddannelse, netværk, arbejds erfaring, arbejdsmotivation og jobsøgning. Konklusionerne vedrører alle undersøgelsens resultater, men fokuserer på de ledige med ikke-vestlig oprindelse.

Samlet set viser undersøgelsen, hvad der karakteriserer de ledige borgere i Københavns Kommune på en række faktorer, som i følge den videnskabelige litteratur på området er væsentlige for at forklare årsager til ledighed. Disse faktorer opfatter selvvurderet helbred, manglende faglige kvalifikationer i forhold til dansk kundskaber og uddannelse, personlige og arbejdsrelaterede netværk, arbejds erfaring, arbejdsmotivation og jobsøgning. Det er et kompliceret billede, hvor de personlige ressourcer hos den enkelte ledige spiller en afgørende rolle. Nedenfor fremgår otte delkonklusioner med hver sin overskrift som modsvarer afsnittene i kapitel 5, hvor undersøgelsens resultater beskrives og analyseres.

Målgruppen af ledige borgere i Københavns Kommune

Målgruppen af ledige i Københavns Kommune er en meget sammensat gruppe – de har forskellig oprindelse, modtager forskellige ydelser og har i meget forskelligt omfang faglige kvalifikationer og personlige ressourcer, som sætter dem i stand til at søge og få et arbejde. Der er registreret 41.959 ledige mellem 18 og 64 år i Københavns Kommune (juli 2015). 61 % er af dansk oprindelse og 39 % af udenlandsk oprindelse, heriblandt er ca. 7 % vestlige ledige og ca. 32 % ikke-vestlige ledige. I forhold til befolkningssammensætningen i kommunen betyder det, at de ikke-vestlige borgere er overrepræsenteret blandt registrerede ledige. Gruppen af ledige er kendetegnet ved at have en lige fordeling mellem kønnene og en relativ jævn aldersfordeling. Størstedelen bor i lejebolig og kun få bor i ejerbolig. Dette mønster er særlig udtalt blandt de ikke-vestlige ledige. Ca. en fjerdedel af de danske og vestlige ledige har hjemmeboende børn, det gælder for over halvdelen af de ikke-vestlige ledige. Tre fjerdedele af de danske og vestlige ledige har en erhvervsuddannelse eller en videregående uddannelse (erhvervskompetence), det samme er tilfældet for ca. halvdelen af de ikke-vestlige ledige, hvor en relativ stor andel på 43 % højst har gennemført en grundskoleuddannelse.

Selvrapporterede årsager til ledighed

Der kan være mange grunde til, at mennesker er arbejdsløse. Formålet med rapporten er netop at afdække selvrapporterede årsager til ledighed. Analysen identificerer fem hovedgrupper af årsager: Manglende kvalifikationer, personlige årsager, samfundsrelaterede årsager, skifteledighed og andre årsager. Blandt de forsikrede ledige er samfundsrelaterede årsager hyppigst nævnt. Det drejer sig om for få stillinger at søge og stor arbejdsløshed inden for et fag/en branche. Andre årsager spiller naturligvis også ind. 15 % af de ikke-vestlige ledige og 9 % af de vestlige ledige svarer, at diskrimination er en årsag til deres ledighed. Sproglige vanskeligheder spiller ind for en lige så stor gruppe. Blandt de job- eller uddannelsesparate ikke-forsikrede ledige er det manglende kvalifikationer, som skyldes, at deres uddannelse er forkert, forældet eller utilstrækkelig samt, at de har været arbejdslø-

se for længe. Blandt de aktivitetsparate ikke-forsikrede ledige spiller personlige årsager den væsentligste rolle for ledighed. Således svarer hhv. 59 %, 62 % og 69 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige aktivitetsparate, at dårligt helbred er årsagen til deres ledighed. Psykiske problemer nævnes af hhv. 44 %, 40 % og 24 %.

Selvoplevet helbred

De forsikrede ledige har et bedre helbred end både de job- eller uddannelsesparate kontanthjælpsmodtagere og de aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere. Der synes ikke at være nogen systematisk variation, som knytter sig til oprindelse. Dog svarer 41 % af de aktivitetsparate ikke-vestlige ledige, at de alt i alt har et dårligt helbred, hvilket er signifikant højere end for både de danske og vestlige aktivitetsparate. Forskningen viser, at den selvrapporterede helbredstilstand hænger tæt sammen med sandsynligheden for at være i beskæftigelse. Denne analyse viser i den forbindelse sammenhæng mellem helbred og arbejdsmotivation og jobsøgning.

Manglende kvalifikationer – dansk kundskaber og uddannelse

Ifølge forskningen er manglende dansk kundskaber og uddannelse to af de væsentligste årsager til ledighed. Og netop med hensyn til disse kvalifikationer viser undersøgelsen store forskelle mellem danske, vestlige og ikke-vestlige ledige. Sproglige vanskeligheder og forkert, forældet eller utilstrækkelig uddannelse er også nogle af de årsager, som de vestlige og ikke-vestlige ledige nævner hyppigt i selvrapporterede årsager til ledighed. Andelen med meget gode dansk kundskaber er hhv. 38 % og 29 % blandt de vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige, mens det er 31 % og 20 % blandt job- eller uddannelsesparate og 49 % og 14 % blandt aktivitetsparate. Uddannelsesmæssigt ligner de danske og vestlige ledige hinanden, idet hhv. 93 % og 85 % har en erhvervskompetencegivende uddannelse blandt de forsikrede ledige. Personer med grundskole eller lavere er betydelig overrepræsenteret blandt de ikke-vestlige forsikrede ledige, mens personer med en videregående uddannelse er underrepræsenteret. 43 % af de ikke-vestlige ledige har en grundskole eller lavere som højest fuldførte uddannelse, hvoraf ca. halvdelen ikke har gennemført grundskolen.

Personlige og arbejdsrelaterede netværk

Netværk øger muligheden for at komme ind på arbejdsmarkedet, hvilket skyldes, at mange jobs besættes gennem uformel rekruttering, som fungerer ved, at man enten kender en arbejdsgiver, eller kender en medarbejder, der kan anbefale en. Dette gælder i særlig grad de arbejdsrelaterede netværk. Undersøgelsen viser, at de danske lediges arbejdsrelaterede netværk er signifikant større end både de vestlige og ikke-vestlige forsikrede lediges netværk. Kendskabet til personer inden for et område, hvor den ledige måske kunne få et job, varierer mellem ydelsesgrupperne og i forhold til oprindelse. Således kender hhv. 44 %, 35 % og 23 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige mere end 10 personer inden for det område, hvor man måske kunne få et job, mens hhv. 10 %, 10 % og 19 % ikke kender nogen. Størrelsen på de arbejdsrelaterede netværk hænger endvidere sammen med de lediges uddannelse og alder. De mere personlige og nære netværk til familie og venner er vigtige i forhold til at forstå den lediges trivsel og deltagelse i samfundet. Disse netværk kan have en indirekte betydning for muligheden for at komme i arbejde. Undersøgelsen viser, at de fleste ledige mødes dagligt eller ugentligt med deres venner, men der er også en større andel, som

kun ser deres venner sjældent, eller som slet ikke har venner. Forsikrede ledige ser deres venner oftere end ikke-forsikrede ledige, og de kan dermed siges at have et stærkere netværk. Endnu tydeligere er forskellen mellem ledige med dansk og udenlandsk oprindelse, særligt andelen af ikke-vestlige ledige, som ser deres venner dagligt eller ugentligt, ligger lavere end ledige med dansk oprindelse. Hvor danskere typisk primært har danske venner, er billedet mere forskelligartet for vestlige og ikke-vestlige ledige, idet ca. en tredjedel har flest danske venner, flest udenlandske venner eller lige mange af hver. Frivilligt arbejde er mest udbredt blandt forsikrede ledige, hvor ca. halvdelen er enten medlem af en idræts- eller fritidsklub eller laver frivilligt arbejde.

Arbejdserfaring

Arbejdserfaring, særligt fra det danske arbejdsmarked, er væsentligt i forhold til at komme i beskæftigelse. Undersøgelsen viser, at de forsikrede ledige i højere grad end de ikke-forsikrede ledige har arbejdserfaring. Blandt de forsikrede ledige svarer hhv. 67 %, 57 % og 47 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige således, at det er under 1 år siden, de havde et lønnet arbejde. Særligt blandt de ikke-vestlige ikke-forsikrede ledige er der en andel, som aldrig har været i arbejde. Det gælder 14 % af de job- eller uddannelsesparate og 21 % af de aktivitetsparate. Årsagerne til at blive arbejdsløse kan deles op i to hovedgrupper – personrelaterede og virksomhedsrelaterede. Den hyppigst forekommende personrelaterede årsag til at blive arbejdsløs er dårligt psykisk eller fysisk helbred. Denne årsag er særlig hyppigt forekommende for aktivitetsparate. De hyppigst forekommende virksomhedsrelaterede årsager er ophør af midlertidige ansættelser eller opsigelser.

Arbejdsmotivation

Det er både økonomiske og ikke-økonomiske motiver, der spiller ind, når ledige søger arbejde. Forskningen viser, at Danmark er blandt de lande i Europa, hvor økonomiske motiver har mindst betydning i forhold til ikke-økonomiske motiver. Undersøgelsen viser generelt kun mindre forskelle i arbejdsmotivationen i forhold til oprindelse, til gengæld er der store forskelle mellem ydelsestyperne, hvor forsikrede ledige har højere motivation end ikke-forsikrede ledige, særligt aktivitetsparate. De ikke-vestlige forsikrede ledige og job- eller uddannelsesparate skiller sig ud ved at være mere tilbøjelige til at tage et hvilket som helst job, de kan klare. Ligeledes oplever de ikke-vestlige ledige i højere grad end ledige med dansk eller vestlig oprindelse, at de får hjælp til at finde et arbejde af jobcenteret. Endelig viser analysen, at ledige med et godt helbred er mere motiverede end ledige med et dårligt helbred – de trives bedre med at have et arbejde, kan starte hurtigt på et arbejde og vil acceptere to timers transporttid.

Jobsøgning

Søgeintensiteten, antal afsendte ansøgninger inden for et givent tidsrum, er generelt høj blandt de forsikrede ledige. Således har hhv. 62 %, 73 % og 78 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige søgt mere end 26 jobs det seneste halve år, hvilket svarer til mindst en om ugen, hvis man har været ledig i hele perioden. En statistisk analyse viser, at arbejdsmotivation, netværk, længde af ledighedsforløb, alder og uddannelse har betydning for søgeintensiteten. Ikke-vestlige sender flere ansøgninger end danske ledige. Endvidere er der en sammenhæng med, at jo ældre den ledige er, desto flere ansøgninger sendes der. Og jo længere ledighedsforløbet har været for den ledige, desto flere an-

søgninger sendes der. Konverteringen fra jobansøgning til jobsamtale er lavere for vestlige og ikke-vestlige ledige, sammenlignet med danske ledige. Så selvom de ikke-vestlige ledige søger flere stillinger end de danske ledige, kommer de ikke til flere samtaler. Forskningen har i den forbindelse vist, at statistisk diskrimination kan være en væsentlig barriere for visse grupper på arbejdsmarkedet – eksempelvis ældre, indvandrere og langtidsledige. Derfor er disse grupper nødt til at sende flere ansøgninger end de grupper, der ikke er udsat for statistisk diskrimination.

5. RESULTATER AF UNDERSØGELSEN

5.1 BESKRIVELSE AF MÅLGRUPPEN

Ved undersøgelsens start i juli 2015 var der i Københavns Kommune registreret 41.959 ledige mellem 18 og 64 år. 61 % er af dansk oprindelse og 39 % af udenlandsk oprindelse, heriblandt er ca. 7 % vestlige ledige og ca. 32 % ikke-vestlige ledige. I forhold til befolkningssammensætningen i kommunen betyder det, at de ikke-vestlige ledige er overrepræsenteret blandt registrerede ledige. Gruppen af ledige er kendetegnet ved at have en lige fordeling mellem kønnene og en relativ jævn aldersfordeling. Størstedelen bor i lejebolig og kun få bor i ejerbolig. Dette mønster er særlig udtalt blandt de ikke-vestlige ledige. Ca. en fjerdedel af de danske og vestlige ledige har hjemmeboende børn, det gælder for over halvdelen af de ikke-vestlige ledige. Tre fjerdedele af de danske og vestlige ledige har en erhvervsuddannelse eller en videregående uddannelse (erhvervskompetence), det samme er tilfældet for ca. halvdelen af de ikke-vestlige ledige, hvor en relativ stor andel på 43 % højst har gennemført en grundskoleuddannelse.

På baggrund af registeroplysninger fra Københavns Kommune og resultater fra spørgeskemaundersøgelsen gives der i tabellen nedenfor en beskrivelse af ledige i Københavns Kommune opdelt i forhold til oprindelse.

Kønsfordelingen er nogenlunde ens uafhængig af oprindelse. Det samme gælder aldersfordelingen, hvor der dog er en større andel i aldersgruppen 31-50 år blandt ikke-vestlige ledige end blandt danske og vestlige ledige, hvorimod andelen af unge mellem 18 og 30 år er lavere. Uddannelsesniveaut varierer meget mellem oprindelsesgrupperne. Mens hhv. 19 % og 12 % blandt de ledige med dansk og vestlig oprindelse højst har gennemført en grundskoleuddannelse, er det 43 % blandt de ikke-vestlige ledige. Andelen med en videregående uddannelse blandt danske og vestlige ledige er hhv. 56 % og 67 %, mens den er 33 % blandt de ikke-vestlige ledige.

Andelen med hjemmeboende børn er størst blandt de ikke-vestlige ledige sammenlignet med de danske og vestlige ledige. Mere end hver anden ikke-vestlig har hjemmeboende børn, mens godt halvt så mange af de vestlige og danske ledige har hjemmeboende børn. De ikke-vestlige ledige bor også i højere grad i lejebolig end de to andre grupper, hhv. 59 %, 64 % og 82 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige bor i lejebolig. Dog bor den største andel af de ledige i lejebolig uanset oprindelse.

Størstedelen af de adspurgte ledige er ikke-forsikrede. Således er fordelingen hhv. 52 %, 44 % og 71 % blandt de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige. En særlig stor andel af de ikke-vestlige ledige er i denne gruppe, hvorimod størstedelen af de vestlige ledige er forsikrede ledige. Andelen af aktivitetsparate er hhv. 40 %, 29 % og 54 % blandt de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige. De fleste aktivitetsparate ledige er over 30 år, mens denne andel er størst blandt de ikke-vestlige ledige, hvor 47 % er aktivitetsparate ledige.

Tilstedeværelsen af børn har i forskningen vist sig at forringe særligt indvandrerkvinders beskæftigelseschancer (fx Schultz-Nielsen 2002; Husted & Heinsen 2004 mv.), hvilket begrundes med bl.a. kønsrollemønstret i nogle etniske grupper, hvor kvinden forventes at blive hjemme og passe børn eller praktiske barrierer ved fravær af børnepasning. Det kan også være økonomiske overvejelser vedrørende børnepasning eller gensidig forsørgerpligt (Geerdsen et al. 2003). Over de seneste år er der dog sat spørgsmålstegn ved denne tolkning, idet mange undersøgelser ikke finder opbakning til hypotesen om, at børn har en negativ effekt på særligt indvandrerkvinders beskæftigelse. Det kan hænge sammen med udviklingen i pasningssystemet, hvor det er muligt at få fripladser mv., samt udviklingen i normen om at børn bør gå i et dagtilbud.

Tabel 3. Køn, alder, forsørgelsesgrundlag, uddannelse, børn og boligforhold for ledige opdelt på oprindelse

	Dansk	Vestlig	Ikke-vestlig
Køn*			
Kvinde	47 %	52 %	52 %
Mand	53 %	48 %	48 %
Alder*			
18-30 år	31 %	30 %	22 %
31-50 år	48 %	49 %	56 %
51-64 år	21 %	21 %	22 %
Forsørgelsesgrundlag*			
Forsikret ledig	47 %	55 %	30 %
Uddannelsesparat	4 %	3 %	5 %
Aktivitetsparat u. 30 år	8 %	3 %	7 %
Jobparat	8 %	12 %	12 %
Aktivitetsparat o. 30 år	32 %	26 %	47 %
Uddannelse**			
Grundskole eller lavere	19 %	12 %	43 %
Gymnasial uddannelse	8 %	12 %	12 %
Erhvervsuddannelse	18 %	9 %	12 %
Videregående uddannelse	56 %	67 %	33 %
Hjemmeboende børn**			
Ja	22 %	27 %	56 %
Nej	78 %	73 %	44 %
Boligforhold**			
Ejerbolig	13 %	12 %	5 %
Lejebolig	59 %	64 %	82 %
Andelsbolig	28 %	24 %	13 %
Total	100 %	100 %	100 %
N	25.688	3.061	13.236

Kilde: Københavns Kommune* og spørgeskemaundersøgelse**.

Ser man på fordelingen af indvandrere i populationen, kommer de vestlige indvandrere i Københavns Kommune særligt fra Polen, Tyskland, Sverige, Norge, USA, Storbritannien, Italien, Rumænien, Frankrig og Spanien. Andelen af vestlige indvandrere fra disse lande udgør aktuelt 70 % af den samlede andel af vestlige indvandrere (Danmarks Statistik, FOLK1, 2015).

De ikke-vestlige indvandrere i Danmark udgør en større andel af den samlede indvandrerpopulation, ca. 60 %. De lande, hvor flest ikke-vestlige indvandrere stammer fra, er Pakistan, Tyrkiet, Irak, Marokko, Libanon, Iran, Somalia, Kina, Jugoslavien og Indien. Andelen af ikke-vestlige indvandrere i Københavns Kommune fra disse lande udgør 58 % af den samlede ikke-vestlige indvandrerpopulation. De ikke-vestlige indvandrere er en langt mere heterogen gruppe sammenlignet med de vestlige indvandrere. Dette kommer særligt til udtryk, når man ser på, hvor mange oprindelseslande disse fordeles mellem. I Københavns Kommune er der 17 lande, som er repræsenteret med mere end 1000 ikke-vestlige indvandrere. Der er 60 forskellige ikke-vestlige lande, som er repræsenteret med mere end 100 indvandrere. Samlet set er de ikke-vestlige borgere fordelt på 196 oprindelseslande.²

5.2 SELVRAPPORTERET ÅRSAG TIL LEDIGHED

Der kan være mange grunde til, at mennesker er arbejdsløse. Formålet med rapporten er netop at afdække selvrapporterede årsager til ledighed. Analysen identificerer fem hovedgrupper af årsager: Manglende kvalifikationer, personlige årsager, samfundsrelaterede årsager, skifteledighed og andre årsager. Blandt de forsikrede ledige er samfundsrelaterede årsager hyppigst nævnt. Det drejer sig om for få stillinger at søge og stor arbejdsløshed inden for et fag/en branche. Andre årsager spiller naturligvis også ind. 15 % af de ikke-vestlige ledige og 9 % af de vestlige ledige svarer, at diskrimination er en årsag til deres ledighed. Sproglige vanskeligheder spiller ind for en lige så stor gruppe. Blandt de job- eller uddannelsesparate ikke-forsikrede ledige er det manglende kvalifikationer, som skyldes, at deres uddannelse er forkert, forældet eller utilstrækkelig samt, at de har været arbejdsløse for længe. Blandt de aktivitetsparate ikke-forsikrede ledige spiller personlige årsager den væsentligste rolle for ledighed. Således svarer hhv. 59 %, 62 % og 69 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige aktivitetsparate, at dårligt helbred er årsagen til deres ledighed. Psykiske problemer nævnes af hhv. 44 %, 40 % og 24 %.

Der kan være mange grunde til, at mennesker er arbejdsløse. Formålet med denne rapport er netop at afdække årsager til ledighed. I det følgende analyseres de selvrapporterede årsager til ledighed.

²Denne gruppe af lande omfatter både lande, der ikke længere eksisterer, og lande som gør. Et eksempel på lande, som ikke længere eksisterer, er Sovjetunionen og Jugoslavien.

Disse årsager er ikke nødvendigvis de objektivt vigtigste årsager, men de er derimod udtryk for de lediges subjektive oplevelse.

Der er identificeret fem forskellige hovedgrupper af årsager. *Kvalifikationer*, som omfatter besvarelserne: Har været arbejdsløs for længe, mangler erhvervs erfaring, min uddannelse er for kort/forældet/utilstrækkelig, ordblindhed/læse-/skriveproblemer, overkvalificeret, sproglige vanskeligheder og udenlandsk uddannelse. *Personlige årsager*, som omfatter besvarelserne: Er for gammel, er nødt til at passe barn/børn, er syg/har dårligt helbred, har psykiske problemer, ikke ren straffeattest, og min selvtillid er dårlig. *Samfundsrelaterede årsager*, som omfatter besvarelserne: Diskrimination, for få stillinger at søge og stor arbejdsløshed i faget/branchen. *Skifteledighed*, som omfatter besvarelserne: Barsel, er under uddannelse, har job (deltid f.eks.), løntilskud/i praktik, nyuddannet, skal snart starte i job, skal starte på uddannelse, sæsonarbejde/kontraktophør/projektansat og ønsker karriereskift. Der er en gruppe, som *ikke ønsker at arbejde* og svarer følgende: Det kan ikke betale sig for mig at komme i arbejde, er ikke interesseret i de jobs, jeg evt. kan få, ingen grunde og ønsker ikke at få arbejde. Endelig er der en gruppe af ledige, som *ikke orker at søge mere*.

De væsentligste angivne årsager til ledighed blandt forsikrede ledige er samfundsrelaterede. Godt en tredjedel på tværs af danske, vestlige og ikke-vestlige ledige svarer, at deres ledighed skyldes, at der er for få stillinger at søge. En lige så stor andel svarer, at der er stor arbejdsløshed i faget/branchen. Endelig angiver hhv. 9 % af de vestlige forsikrede ledige og 15 % af de ikke-vestlige forsikrede ledige, at diskrimination er en årsag til deres ledighed. Respondenterne har ikke haft mulighed for at give konkrete eksempler på, hvordan de har følt sig diskrimineret, men som nævnt i kapitel 2 skelner man typisk mellem tilsigtet diskrimination, eksempelvis ved at en arbejdsgiver bevidst vælger en indvandrer fra til et job med begrundelse i netop dette forhold, og statistisk diskrimination der sker mere ubevidst fra arbejdsgiverens side, og som kommer til udtryk ved, at eksempelvis ældre ledige eller ledige indvandrere i mindre grad inviteres til jobsamtaler trods gode kvalifikationer. Skifteledighed spiller også en rolle. Ca. 11 % svarer, at de er nyuddannede, og at det er årsagen til deres ledighed. Endelig er der nogle personlige årsager. 14 % af de danske forsikrede ledige svarer, at de er for gamle, det samme gør 8 % af de vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige. Ca. hver tiende svarer, at de har en dårlig selvtillid. Og endelig spiller dårligt helbred ind for ca. hver tiende. Hhv. 14 % og 10 % af de vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige nævner sproglige vanskeligheder som en årsag til deres ledighed. Hver person har i gennemsnit angivet 1,7 årsager.

De væsentligste årsager til ledighed blandt job- eller uddannelsesparate ikke-forsikrede ledige er relateret til manglende kvalifikationer og samfundsrelaterede årsager. Godt en femtedel på tværs af danske, vestlige og ikke-vestlige ledige svarer, at deres ledighed skyldes, at der er for få stillinger at søge. En lige så stor andel svarer, at der er stor arbejdsløshed i faget/branchen. De manglende kvalifikationer skyldes, at deres uddannelse er forkert, forældet eller utilstrækkelig, samt at de har været arbejdsløse for længe. Hver person har i gennemsnit angivet 1,7 årsager.

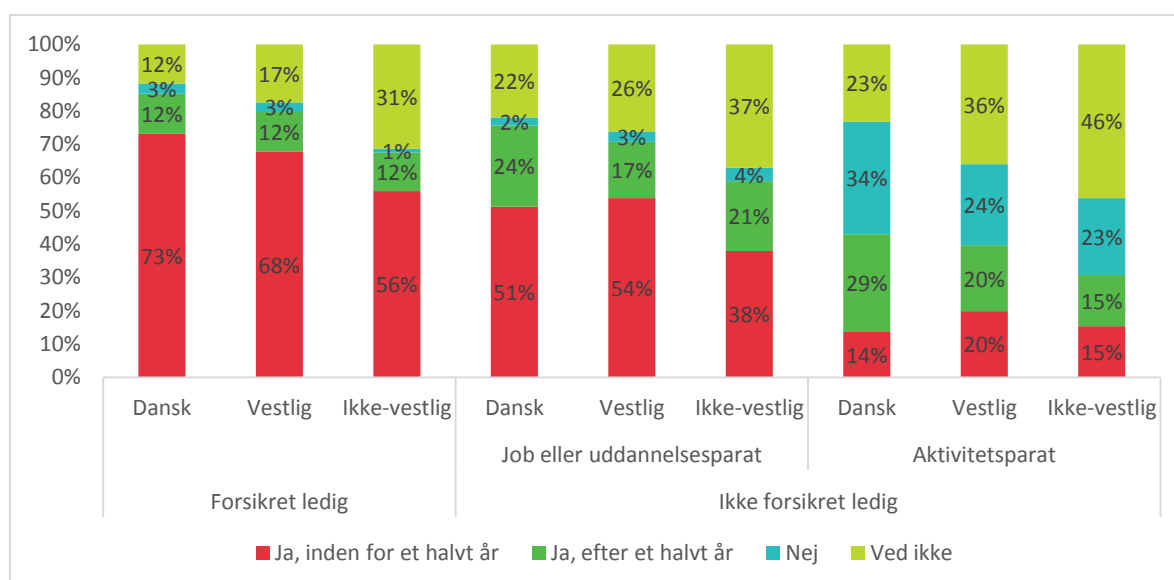
De væsentligste årsager til ledighed blandt aktivitetsparate ikke-forsikrede ledige er personlige. Hhv. 59 %, 62 % og 69 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige aktivitetsparate svarer, at dårligt helbred er årsagen til deres ledighed. Psykiske problemer nævnes af hhv. 44 %, 40 % og 24 %. Endelig svarer

godt hver tiende, at de er for gamle, eller at de har dårlig selvtillid. Manglende kvalifikationer er også en vigtig årsag. Det skyldes, at de aktivitetsparates uddannelse er forkert, forældet eller utilstrækkelig, og at de har været arbejdsløse for længe. Endelig svarer hhv. 9 %, 7 % og 3 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige aktivitetsparate, at de ikke orker at søge mere. Hver person har i gennemsnit angivet 1,9 årsager.

I forlængelse af ovenstående er respondenterne blevet spurgt, om de tror, at de på et tidspunkt kommer i almindeligt arbejde. Blandt de forsikrede ledige svarer hhv. 73 %, 68 % og 56 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige, at de forventer at være i job inden for et halvt år. Den samme tendens ses blandt de job- eller uddannelsesparate, hvor hhv. 51 %, 54 % og 38 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige job- eller uddannelsesparate angiver, at de forventer at være i job inden for et halvt år. Forskellen mellem de ikke-vestlige job- eller uddannelsesparate og de danske og vestlige job- eller uddannelsesparate er statistisk signifikant. De aktivitetsparate har længere vej til arbejdsmarkedet, fordi de typisk har andre problemer end ledighed, eksempelvis et dårligt helbred. Alligevel forventer hhv. 14 %, 20 % og 15 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige aktivitetsparate at være i job inden for et halvt år. Hhv. 34 %, 24 % og 23 % forventer ikke, at de kommer i et almindeligt arbejde på et tidspunkt.

Ved at kontrollere for de lediges helbredstilstand kan det dog konstateres, at langt størstedelen af variationen i besvarelserne på spørgsmålet om, hvorvidt den ledige tror, at vedkommende på et tidspunkt kommer i almindeligt arbejde, forklares af netop selvoplevet helbredstilstand. Dermed forsvinder forskellene mellem ydelsesgrupperne og forskellen i forhold til oprindelse.

Figur 1. Tror du, at du på et tidspunkt kommer i almindeligt arbejde?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

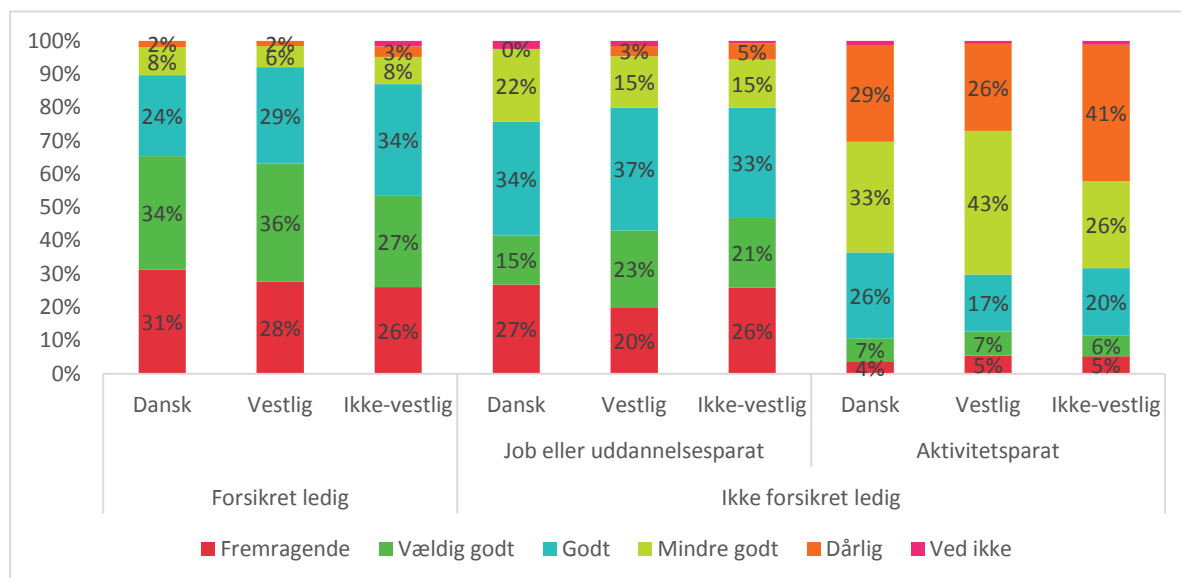
N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

5.3 SELVRAPPORTERET HELBRED

De forsikrede ledige har et bedre helbred end både de job- eller uddannelsesparate kontanthjælpsmodtagere og de aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere. Der synes ikke at være nogen systematisk variation, som knytter sig til oprindelse. Dog svarer 41 % af de aktivitetsparate ikke-vestlige ledige, at de alt i alt har et dårligt helbred, hvilket er signifikant højere end for både de danske og vestlige aktivitetsparate. Forskningen viser, at den selvrapporterede helbredstilstand hænger tæt sammen med sandsynligheden for at være i beskæftigelse. Denne analyse viser i den forbindelse sammenhæng mellem helbred og arbejdsmotivation og jobsøgning.

Figuren viser de lediges besvarelse på spørgsmålet: *Hvordan synes du dit helbred er alt i alt?* Det fremgår tydeligt, at det selvrapporterede helbred hos de forsikrede ledige er bedre end i de to andre grupper af ledige borgere. Således svarer hhv. 65 %, 64 % og 53 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige, at deres helbred alt i alt er fremragende eller vældig godt. Blandt de job- eller uddannelsesparate angiver 42 %, 43 % og 47 % af hhv. de danske, vestlige og ikke-vestlige job- eller uddannelsesparate, at de har et fremragende eller vældig godt helbred, mens andelen er 11 %, 12 % og 11 % blandt de aktivitetsparate ledige. De ikke-forsikrede ledige har altså et dårligere selvrapporteret helbred end de forsikrede ledige, og det gælder især for de aktivitetsparate. Det ses endvidere, at hele 41 % af de ikke-vestlige aktivitetsparate angiver at have et helbred, som er dårligt.

Figur 2. Hvordan synes du dit helbred er alt i alt?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Et godt helbred hænger sammen med en øget sandsynlighed for at være i beskæftigelse, hvilket også gælder blandt indvandrere (Schultz-Nielsen, 2002). Et godt helbred øger motivationen for og

evnen til at være i beskæftigelse (Møller & Rosdahl, 2006). Derfor analyseres betydningen af selvrapporteret helbred nærmere i forbindelse med afsnittene om arbejdsmotivation (afsnit 5.5), job-søgning (afsnit 5.8) og økonomiske incitamenter (afsnit 5.9).

5.4 DANSKKUNDSKABER OG UDDANNELSE

Ifølge forskningen er manglende danskkundskaber og uddannelse to af de væsentligste årsager til ledighed. Og netop med hensyn til disse kvalifikationer viser undersøgelsen store forskelle mellem danske, vestlige og ikke-vestlige ledige. Sproglige vanskeligheder og forkert, forældet eller utilstrækkelig uddannelse er også nogle af de årsager, som de vestlige og ikke-vestlige ledige nævner hyppigt i selvrapporterede årsager til ledighed. Andelen med meget gode danskkundskaber er hhv. 38 % og 29 % blandt de vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige, mens den er 31 % og 20 % blandt job- eller uddannelsesparate og 49 % og 14 % blandt aktivitetsparate. Uddannelsesmæssigt ligner de danske og vestlige ledige hinanden, idet hhv. 93 % og 85 % har en erhvervskompetencegivende uddannelse blandt de forsikrede ledige. Personer med grundskole eller lavere er betydelig overrepræsenteret blandt de ikke-vestlige forsikrede ledige, mens personer med en videregående uddannelse er underrepræsenteret. 43 % af de ikke-vestlige ledige har en grundskole eller lavere som højest fuldførte uddannelse, hvoraf ca. halvdelen ikke har gennemført grundskolen.

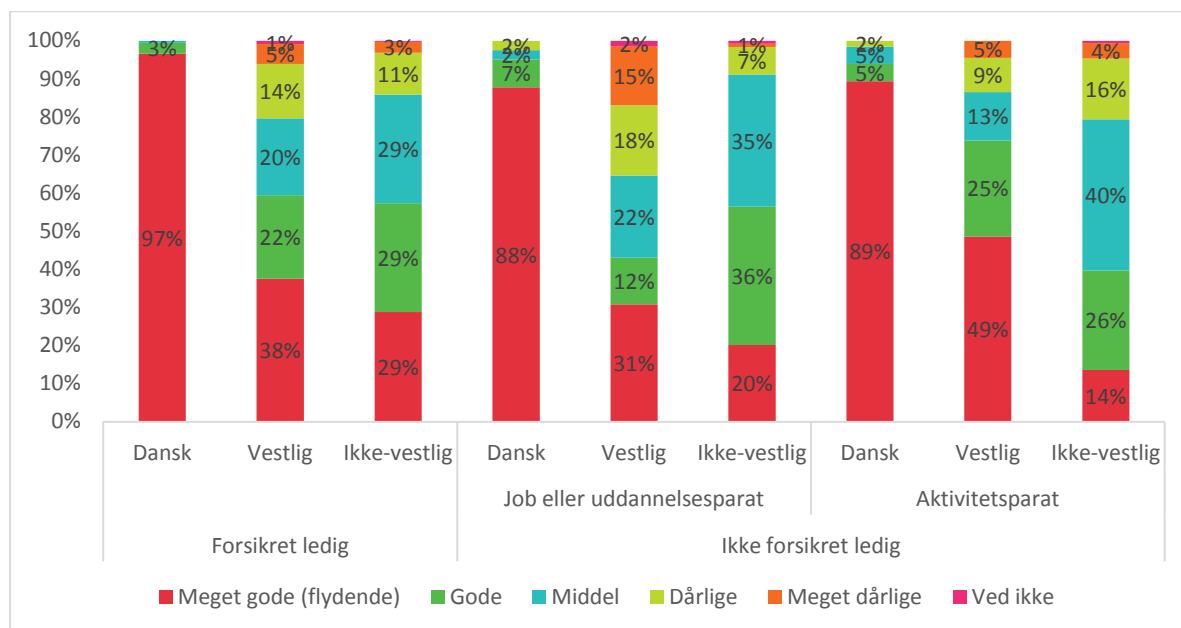
Utilstrækkelige kvalifikationer er en væsentlig årsag til ledighed, og det gælder i særlig grad manglende danskkundskaber og uddannelse. Jf. afsnit 5.1 forklarer mange udenlandske forsikrede ledige netop deres ledighed med ”sproglige vanskeligheder” og ”forkert, forældet eller utilstrækkelig uddannelse”. Forskningen viser, at indvandrere med dårlige danskkundskaber har sværere ved at komme i arbejde (Schultz-Nielsen, 2002), ligesom de generelt har et lavere uddannelsesniveau end danskere (Lindhardt & Frølander, 2004). Desuden tyder det på, at en udenlandsk uddannelse er mindre værd på det danske arbejdsmarked end en tilsvarende dansk uddannelse (Møller & Rosdahl, 2006). Således ses det også, at erhvervsfrekvensen for indvandrere med en medbragt uddannelse på et givet niveau er lavere end den er for indvandrere med en tilsvarende dansk uddannelse (Lindhardt & Frølander, 2004).

En dansk undersøgelse viser, at uddannelsesniveaut for 30-55-årige er lavere for indvandrere end for danskere. Dertil findes det, at indvandrerne generelt har lavere timelønninger – også selvom der tages højde for uddannelsesniveau. Dog kan denne forskel tilskrives den faktor, at indvandrerne har kortere erhvervs erfaring end danskerne. Undersøgelsen finder, at når der kontrolleres for erhvervs erfaring, køn, alder, børn, samt hvilken sektor man er ansat i, da har indvandrerne med en dansk uddannelse en løn tæt på niveauet for danskerne med en tilsvarende uddannelse. Dertil viser undersøgelsen, at indvandrere får mindre afkast af deres uddannelse fra udlandet end personer med en dansk uddannelse (Tranæs et al., 2008).

Figuren nedenfor viser respondenternes egen vurdering af deres danskkundskaber. De vestlige og ikke-vestlige ledige vurderer – ikke overraskende – at de har væsentlig dårligere danskkundskaber

end danskerne i alle tre forsørgelsesgrupper. Andelen med meget gode danskkskaber er hhv. 38 % og 29 % blandt de vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige, 31 % og 20 % blandt de vestlige og ikke-vestlige job- eller uddannelsesparate og 49 % og 14 % blandt de aktivitetsparate.

Figur 3. Mener du, at dine danskkskaber er

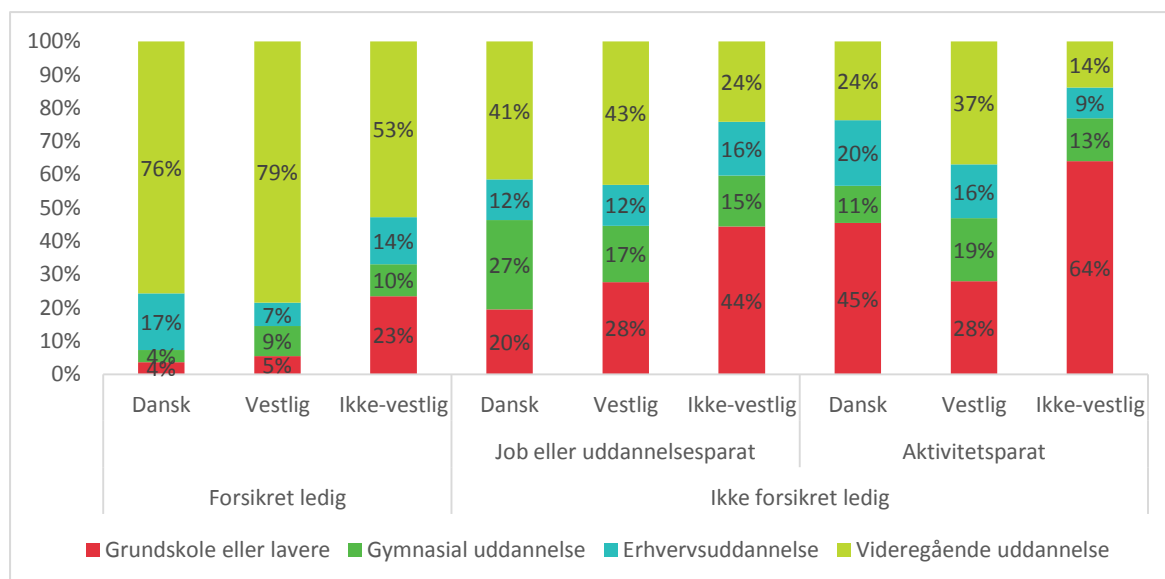

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Når man ser nærmere på de lediges højeste fuldførte uddannelse, viser der sig en række interessante forskelle. Blandt andet ses det, at andelen af ikke-vestlige ledige, som kun har gennemført grundskolen eller lavere, er relativ stor på tværs af ydelsesgrupperne. Således har 23 % af de forsikrede ikke-vestlige ledige kun en grunduddannelse (eller lavere), mens det samme gælder for hhv. 4 % og 5 % af de danske og vestlige forsikrede ledige. Hvor 93 % og 85 % af de danske og vestlige forsikrede ledige har en videregående uddannelse eller en erhvervsuddannelse, er det 67 % blandt de ikke-vestlige forsikrede ledige. Den samme tendens ses blandt de ikke-forsikrede ledige, hvor uddannelsesniveaet blandt de ikke-vestlige ledige generelt er lavt.

Figur 4. Højest fuldførte uddannelse

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

I forhold til kategorien "Grundskole eller lavere" er det vigtigt at se nærmere på, hvornår den ledige har forladt grundskolen. Analyser på baggrund af spørgsmålet "Hvad er din skoleuddannelse?" viser, at ca. halvdelen af de ikke-vestlige forsikrede ledige i kategorien grundskole eller lavere, ikke har gennemført grundskolen, det samme gælder ca. 60 % af de ikke-forsikrede ikke-vestlige ledige. Samlet set styrker det billedet af, at en gruppe blandt de ikke-vestlige ledige har manglende uddannelsesmæssige kvalifikationer.

5.5 NETVÆRK

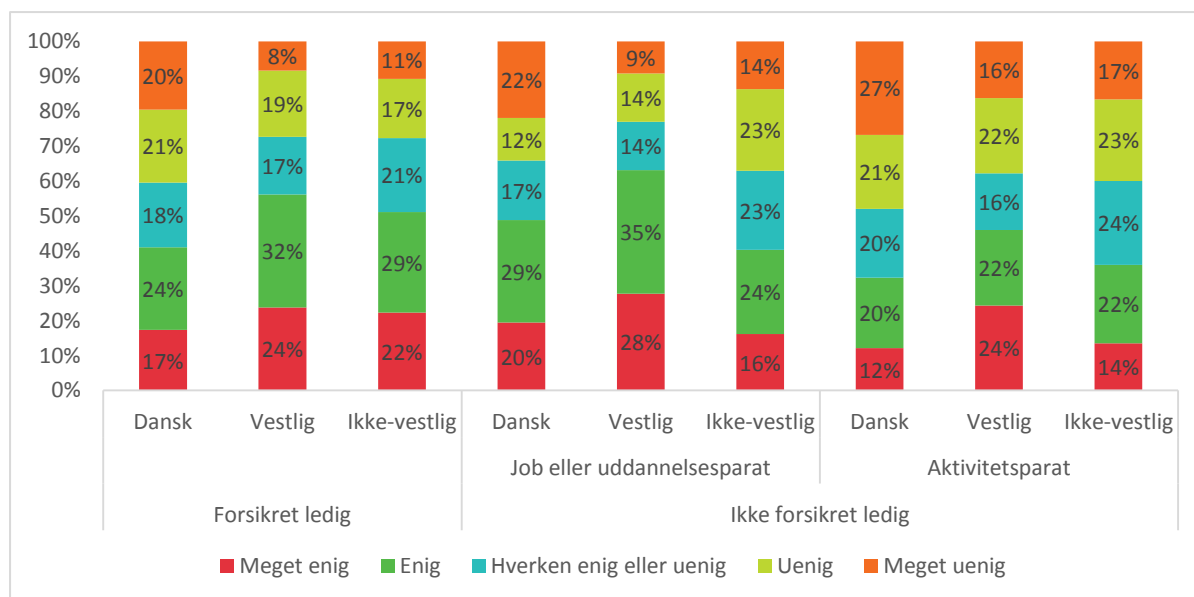
Netværk øger muligheden for at komme ind på arbejdsmarkedet, hvilket skyldes, at mange jobs besættes gennem uformel rekruttering, som fungerer ved, at man enten kender en arbejdsgiver eller kender en medarbejder, der kan anbefale en. Dette gælder i særlig grad de arbejdsrelaterede netværk. Undersøgelsen viser, at de danske lediges arbejdsrelaterede netværk er signifikant større end både de vestlige og ikke-vestlige lediges netværk. Kendskabet til personer inden for et område, hvor den ledige måske kunne få et job, varierer mellem ydelsesgrupperne og i forhold til oprindelse. Således kender hhv. 44 %, 35 % og 23 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige mere end 10 personer inden for det område, hvor man måske kunne få et job, mens hhv. 10 %, 10 % og 19 % ikke kender nogen. Størrelsen på de arbejdsrelaterede netværk hænger endvidere sammen med de lediges uddannelse og alder. De mere personlige og nære netværk til familie og venner er vigtige i forhold til at forstå den lediges trivsel og deltagelse i samfundet. Disse netværk kan have en indirekte

betydning for muligheden for at komme i arbejde. Undersøgelsen viser, at de fleste ledige mødes dagligt eller ugentligt med deres venner, men der er også en større andel, som kun ser deres venner sjældent, eller som slet ikke har venner. Forsikrede ledige ser deres venner oftere end ikke-forsikrede ledige, og de kan dermed siges at have et stærkere netværk. Endnu tydeligere er forskellen mellem ledige med dansk og udenlandsk oprindelse, særligt andelen af ikke-vestlige ledige, som ser deres venner dagligt eller ugentligt, ligger lavere end ledige med dansk oprindelse. Hvor danskere typisk primært har danske venner, er billedet mere forskelligartet for vestlige og ikke-vestlige ledige, idet ca. en tredjedel har flest danske venner, flest udenlandske venner eller lige mange af hver. Frivilligt arbejde er mest udbredt blandt forsikrede ledige, hvor ca. halvdelen enten er medlem af en idræts- eller fritidsklub eller laver frivilligt arbejde.

Ifølge forskningen kan netværk have betydning for mulighederne for at indtræde på arbejdsmarkedet. Dette skyldes, at mange jobs besættes helt eller delvist gennem uformel rekruttering; enten kender man en arbejdsgiver, eller man kender en medarbejder, der kan anbefale en. Ligeledes bidrager netværk til kendskab til jobåbninger eller fra arbejdsgiverens side kendskab til medarbejderen, inden denne ansættes, hvilket også letter jobsøgningen og muligheden for at komme i beskæftigelse (Goul Andersen 2010; Albrekt Larsen & Pedersen 2009; Møller & Rosdahl 2006). Det tyder også på, at der er en sammenhæng mellem chancen for at komme i beskæftigelse, og det at indvandrere har danske bekendtskaber i deres sociale netværk. Men om det er kontakt til danskere, der bidrager til indvandreres beskæftigelse, eller om det er det omvendte, der gør sig gældende, er usikkert (Schultz-Nielsen 2002). Det er særligt de arbejdsrelaterede netværk, der har betydning for at finde et arbejde, mens de mere personlige og nære netværk til familie og venner er vigtige i forhold til at forstå den lediges trivsel og deltagelse i samfundet. Disse netværk kan have en indirekte betydning for muligheden for at komme i arbejde.

Undersøgelsen viser, at der er en tendens til, at de vestlige ledige i højere grad vurderer, at de mangler daglig kontakt med andre mennesker, når de ikke har et arbejde. Forskellene mellem grupperne er dog små. Hhv. 41 %, 56 % og 51 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige svarer således, at de ikke mangler kontakt til andre mennesker, når de ikke har et arbejde. Dette gør sig gældende for 49 %, 63 % og 40 % af hhv. de danske, vestlige og ikke-vestlige job- eller uddannelsesparate og for 32 %, 46 % og 36 % af de aktivitetsparate ledige. En signifikant større andel af både de danske forsikrede ledige og aktivitetsparate er meget uenige eller uenige i, at de ikke mangler daglig kontakt med andre mennesker, når de ikke har et arbejde, sammenlignet med vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige og aktivitetsparate, hvilket formentlig hænger sammen med, at det generelt er lettere at skabe sig et socialt netværk i det land, hvor man er født.

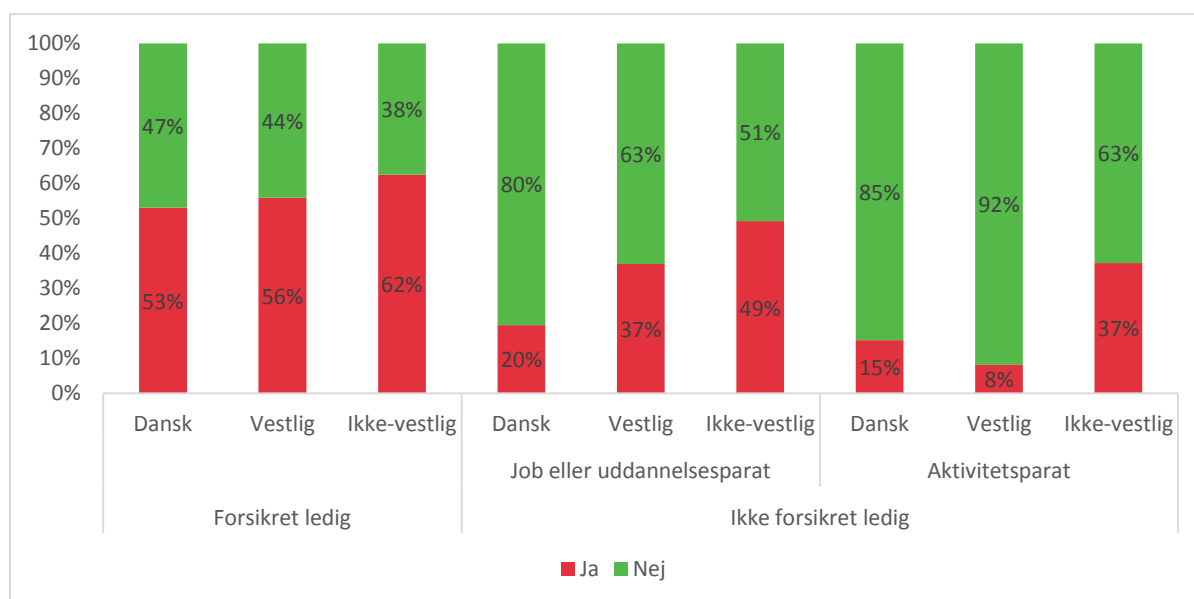
Figur 5. Jeg mangler daglig kontakt med andre mennesker, når jeg ikke har et arbejde

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

At være gift eller leve sammen med en partner er også en indikator på omfanget af ens netværk. Figuren nedenfor viser, at hhv. 53 %, 56 % og 62 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige er gift eller lever sammen med en partner. Denne andel ligger væsentligt over niveauet blandt de ikke-forsikrede ledige. Hhv. 20 %, 37 % og 49 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige job- eller uddannelsesparate er således gift eller lever sammen med en partner. Og for de aktivitetsparate er andelen 15 %, 8 % og 37 %.

Figur 6. Er du gift, eller lever du sammen med en partner?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

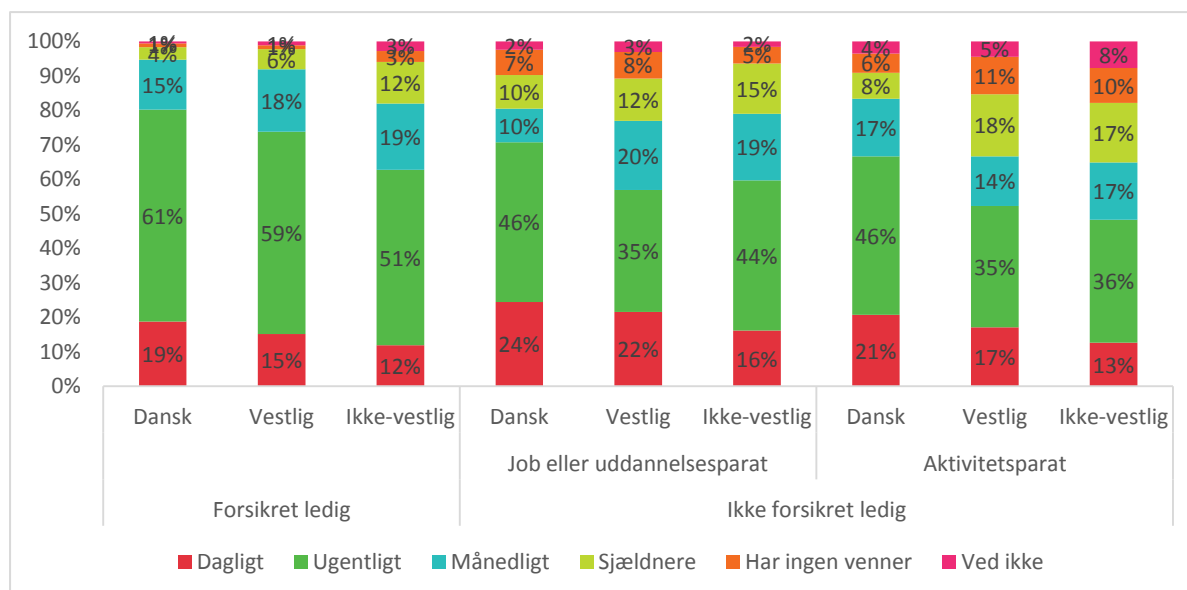
N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

De fleste ledige mødes enten dagligt eller ugentligt med deres venner, men der også en større andel, som kun ser deres venner sjældent, eller som slet ikke har venner. Den lediges kontakt til sine venner kan på linje med de øvrige spørgsmål om den lediges personlige og nære netværk ses som en indikator for vedkommendes trivsel og/eller grad af marginalisering/isolation. Der er både forskelle mellem ydelsesgrupperne og grupperne i forhold til oprindelse. Således viser figuren, at de forsikrede ledige ser deres venner oftere end de ikke-forsikrede ledige og dermed kan siges at have et stærkere netværk. Endnu tydeligere er forskellen mellem ledige med dansk og udenlandsk oprindelse, særligt andelen af ikke-vestlige ledige, som ser deres venner dagligt eller ugentligt, ligger lavere end ledige med dansk oprindelse.

Hhv. 80 %, 74 % og 63 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige ses med venner dagligt eller ugentligt. Lidt færre af de job- eller uddannelsesparate ledige ses dagligt eller ugentligt. Det gælder for hhv. 70 %, 57 % og 60 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige job- eller uddannelsesparate, mens hhv. 67 %, 52 % og 49 % af de aktivitetsparate gør det samme.

Samme tendens gør sig gældende blandt dem, der svarer, at de ingen venner har. Andelen blandt de forsikrede ledige er hhv. 1 %, 1 % og 3 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige, mens den er hhv. 7 %, 8 % og 5 % blandt de ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate og hhv. 6 %, 11 % og 10 % blandt de aktivitetsparate.

Figur 7. Hvor ofte mødes du med dine venner?

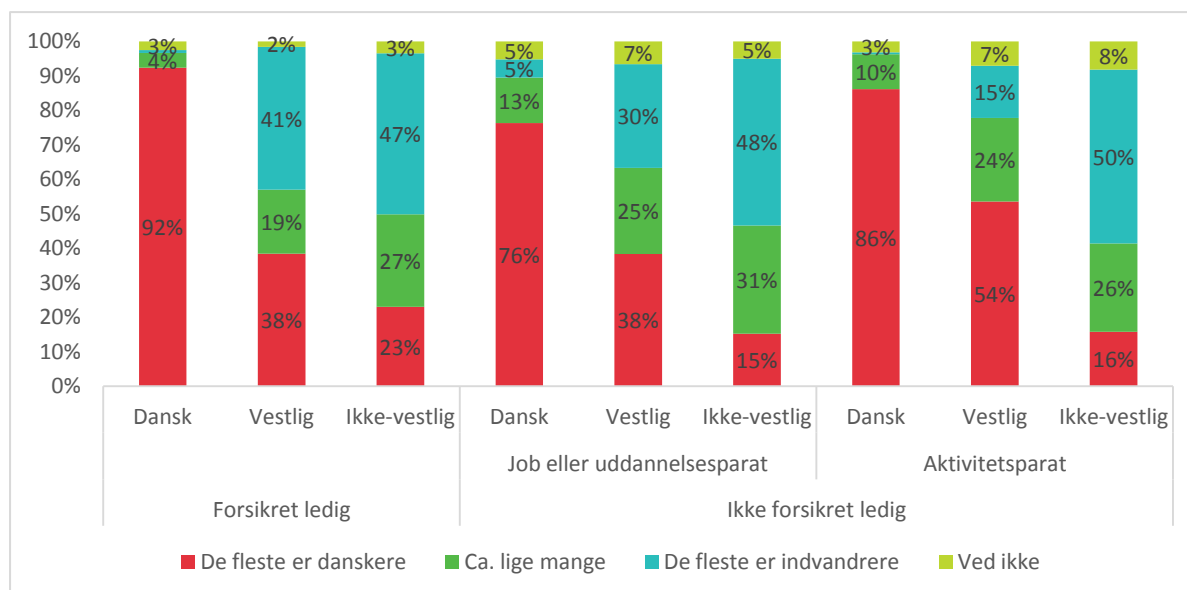

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

På spørgsmålet om hvor mange af respondentens venner, der er danskere og indvandrere, svarer de danske ledige på tværs af ydelsesgruppe, at de fleste venner er danskere. Blandt de vestlige forsikrede ledige og job- eller uddannelsesparate ledige er der ca. en ligelig fordeling mellem personer, som har flest danske venner, flest udenlandske venner eller lige mange danske og udenlandske venner. Godt halvdelen af de ikke-vestlige ledige har flest indvandervener, hvilket gør sig gældende på tværs af alle tre ydelsesgrupper. Samme mønster har tidligere undersøgelser også vist blandt beskæftigede – man skifter ikke sådan lige sin omgangskreds ud.

Figur 8. Hvor mange af dine venner er henholdsvis danskere og indvandrere?

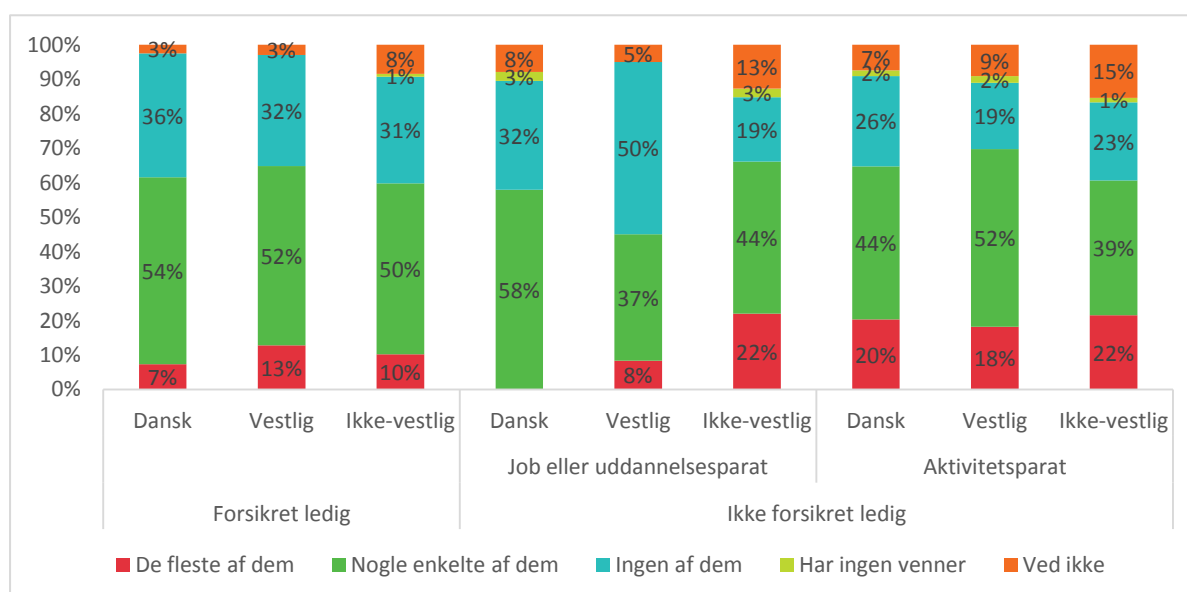

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Netværkets karakter afhænger også af, hvorvidt ens venner også er arbejdsløse. Hhv. 90 %, 84 % og 81 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige har enten ingen eller få arbejdsløse venner. Det gælder for hhv. 90 %, 87 % og 63 % blandt de job- eller uddannelsesparate og 70 %, 71 % og 62 % af de aktivitetsparate ledige. Der er altså kun en mindre forskel mellem danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige, mens forskellen til de ikke-forsikrede er større.

Figur 9. Hvor mange af dine venner er arbejdsløse?

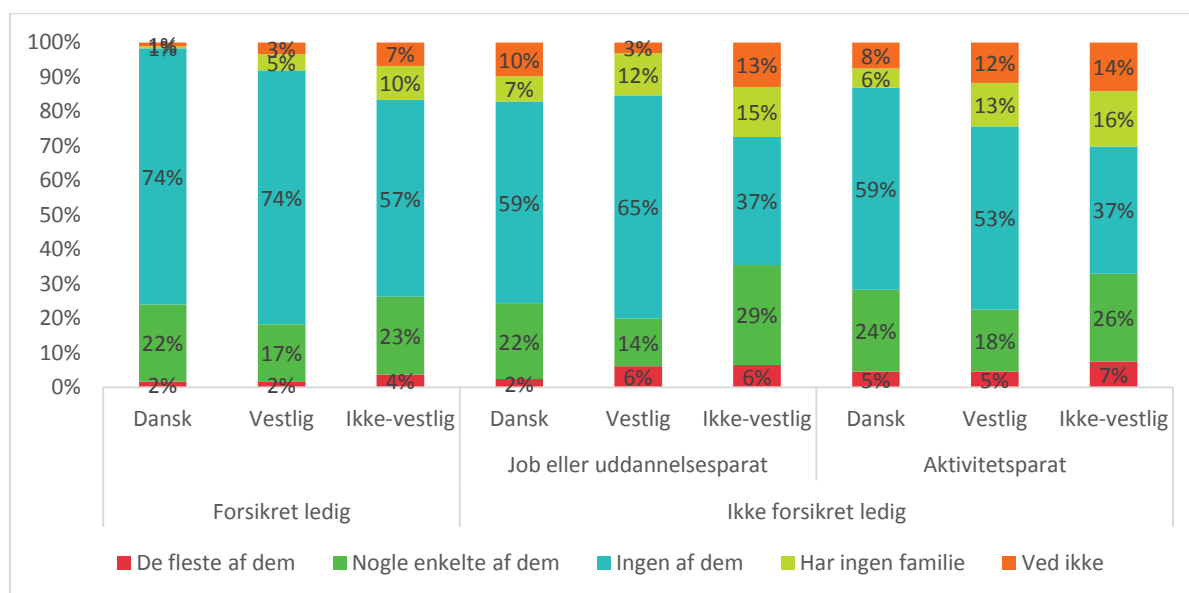
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Figuren nedenfor viser andelen af de adspurgte, der vurderer, hvor mange i deres nærmeste familie der er arbejdsløse. Generelt vurderer størstedelen på tværs af ydelsesgrupper og oprindelse, at ingen i deres familie er arbejdsløse. Dog er der en klar tendens til, at forsikrede ledige i højere grad svarer, at ingen i deres nærmeste familie er arbejdsløse. Endvidere er der en tendens til, at ikke-vestlige ledige i højere grad har personer i den nærmeste familie, der er arbejdsløse, samt en tendens til at der er en større andel blandt ikke-vestlige ledige til ikke at have nogen familie.

Hhv. 74 %, 74 % og 57 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige svarer, at de ingen arbejdsløse har i deres nærmeste familie, hvilket også gælder for hhv. 59 %, 65 % og 37 % af de job- og uddannelsesparate og for hhv. 59 %, 53 % og 37 % af de aktivitetsparate. Blandt de ikke-vestlige ledige svarer 10 % af de forsikrede ledige, 15 % af de job- eller uddannelsesparate og 16 % af de aktivitetsparate, at de ikke har nogen familie. Det samme gælder for hhv. 5 %, 12 % og 13 % af de vestlige ledige og for 1 %, 7 % og 6 % af de danske ledige.

Figur 10. Hvor mange i din nærmeste familie (forældre, børn, søskende) er arbejdsløse?

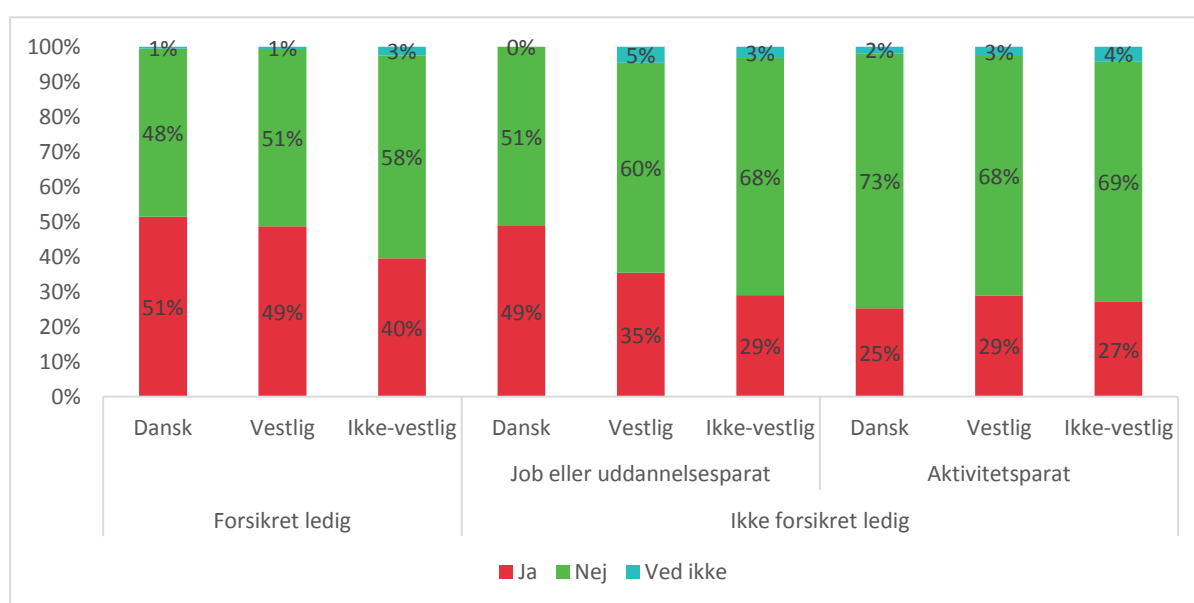
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Respondenternes aktiviteter i foreningslivet er en stærk indikator for samfundsdeltagelse, ligesom det er en indikator for sociale netværk. Hhv. 51 %, 49 % og 40 % af de forsikrede ledige af dansk, vestlig og ikke-vestlig oprindelse er medlem af en idræts- eller fritidsklub eller laver frivilligt arbejde. Det gælder for hhv. 49 %, 35 % og 29 % blandt de job- og uddannelsesparate ledige og 25 %, 29 % og

27 % blandt de aktivitetsparate ledige. De forsikrede ledige er altså i højere grad aktive i foreningslivet end de ikke-forsikrede ledige, hvilket hænger sammen med, at de forsikrede ledige generelt er mere ressourcestærke end ikke-forsikrede ledige. Ligeledes kan det konstateres, at de ikke-vestlige er mindre foreningsaktive end de danske ledige. På trods af den relativt lavere deltagelse blandt ikke-vestlige ledige i foreningslivet er der dog mellem 30 % og 40 %, som er aktive på den ene eller anden måde. Selv om det ikke i sig selv bidrager til at komme i beskæftigelse, kan deltagelse i sådanne fællesskaber bidrage til at styrke de ikke-vestliges ressourcer generelt, eksempelvis deres netværk og dansk kundskaber. Endelig viser analysen, at der ikke er forskel mellem kønnene.

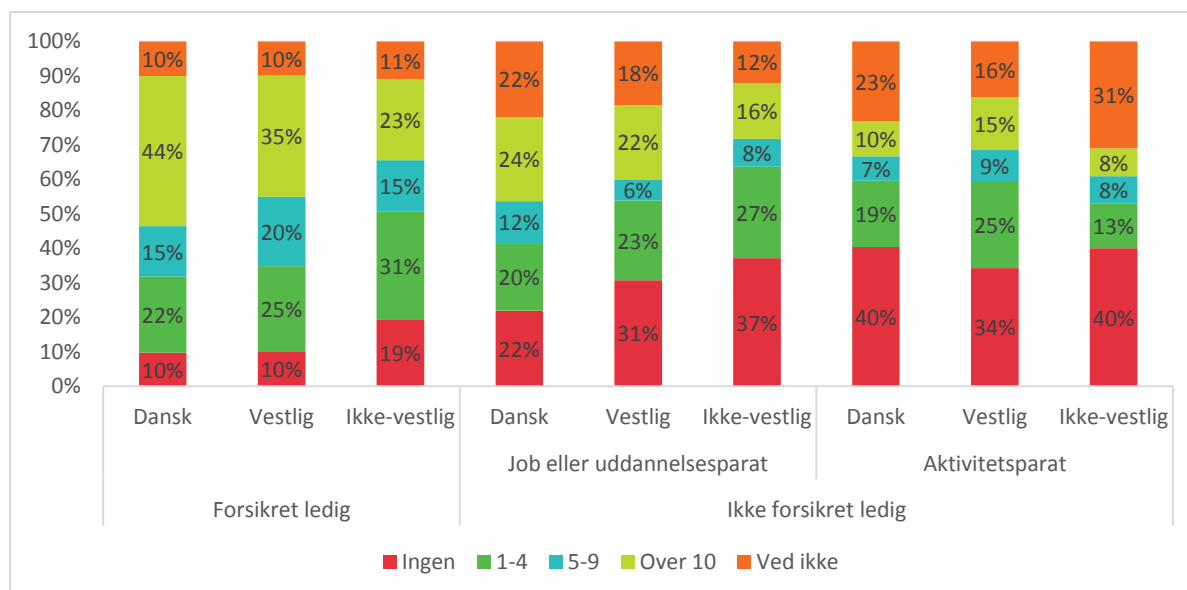
Figur 11. Er du medlem af en idræts-/fritidsklub eller laver frivilligt arbejde?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Fordi mange stillinger besættes uden et egentligt opslag, men på baggrund af netværksrekruttering o. lign., kan det være vigtigt at kende nogen inden for det område, hvor man måske kunne få et job. Undersøgelsen viser, at kendskabet til personer inden for det område, hvor man måske kunne få et job, varierer mellem ydelsesgrupperne og i forhold til oprindelse. Således kender hhv. 10 %, 10 % og 19 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige ikke nogen relevante personer, mens hhv. 44 %, 35 % og 23 % kender mere end 10. Danskernes jobrelevante netværk er altså signifikant større end både de vestlige og ikke-vestliges netværk. Den samme forskel i forhold til oprindelse ses for de job- eller uddannelsesparate ledige, som generelt har et mindre jobrelevant netværk end de forsikrede ledige. Hhv. 22 %, 31 % og 37 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige job- eller uddannelsesparate ledige kender ingen personer inden for områder, hvor de måske kunne få et job, men hhv. 24 %, 22 % og 16 % kender over 10 personer.

Figur 12. Hvor mange personer kender du cirka inden for områder, hvor du måske kunne få job?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Yderligere analyse af besvarelserne viser også, at der er en klar sammenhæng mellem antallet af personer, man kender inden for et område, hvor man måske kan få et job, og hvornår man forventer at komme i arbejde. Således forventer 49 % af dem, der kender 10-19 personer inden for et område, hvor man måske kan få et job, at komme i beskæftigelse inden for tre måneder, mens det er tilfældet for 18 % af dem, der ingen kender.

Størrelsen af et sådant arbejdsrelateret netværk har endvidere en positiv sammenhæng med den lediges uddannelsesniveau og alder. Ledige med en videregående uddannelse har et større arbejdsrelateret netværk end ledige med en grundskole eller lavere, mens størrelsen på det arbejdsrelaterede netværk også stiger med alderen. Der er ikke nogen sammenhæng mellem køn og størrelsen på ens arbejdsrelaterede netværk.

5.6 ARBEJDSERFARING

Arbejdserfaring, særligt fra det danske arbejdsmarked, er væsentligt i forhold til at komme i beskæftigelse. Undersøgelsen viser, at de forsikrede ledige i højere grad end de ikke-forsikrede ledige har arbejdserfaring. Blandt de forsikrede ledige svarer hhv. 67 %, 57 % og 47 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige således, at det er under 1 år siden, de havde et lønnet arbejde. Særligt blandt de ikke-vestlige ikke-forsikrede ledige er der en andel, som aldrig har været i arbejde. Det gælder 14 % af de job- eller uddannelsesparate og 21 % af de aktivitetsparate. Årsagerne til at blive

arbejdsløse kan deles op i to hovedgrupper – personrelaterede og virksomhedsrelaterede. Den hyppigst forekommende personrelaterede årsag til at blive arbejdsløs er dårligt psykisk eller fysisk helbred. Denne årsag er særlig hyppigt forekommende for aktivitetsparate. De hyppigst forekommende virksomhedsrelaterede årsager er ophør af midlertidige ansættelser eller opsigelser.

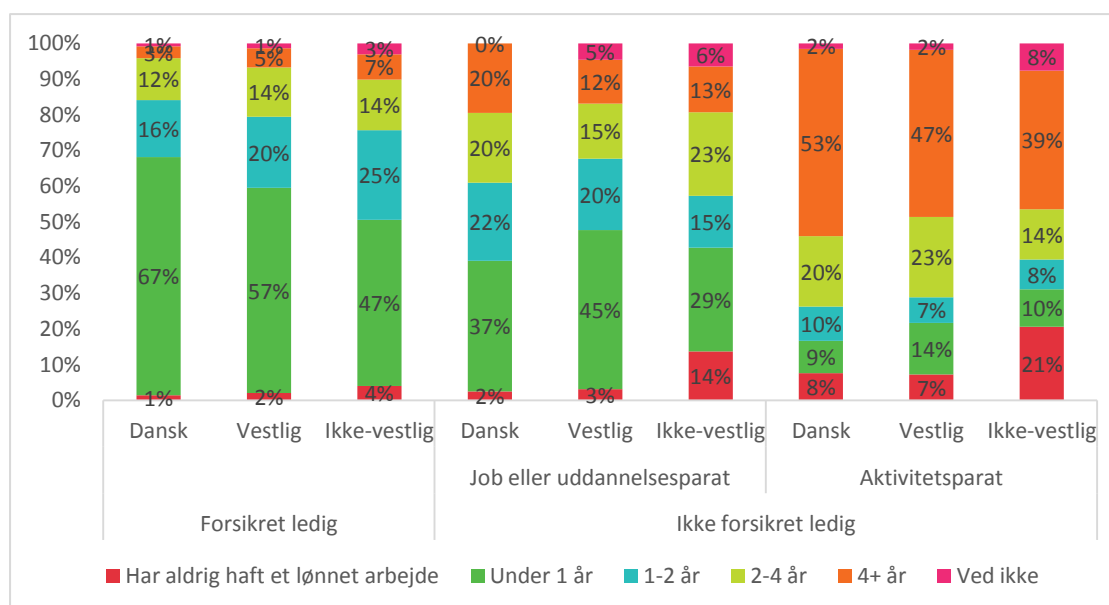
Ifølge forskningen kan indvandrere have sværere ved at komme på arbejdsmarkedet, hvis de har dårlige danskundskaber eller ikke har nogen erhvervserfaring fra Danmark (Schultz-Nielsen 2002; Møller & Rosdahl 2006). Undersøgelser har vist, at indvandrere generelt har et lavere uddannelsesniveau end danskere (Lindhardt & Frølander, 2004), og at en udenlandsk uddannelse er mindre værd på det danske arbejdsmarked (Møller & Rosdahl, 2006; Tranæs et al., 2008), hvorfor deres kendskab til det danske arbejdsmarked kan være ringe.

Figuren nedenfor viser fordelingen på spørgsmålet: "Hvor lang tid er det siden, at du havde et lønnet arbejde?". Ikke overraskende ses det, at det generelt er længere tid siden, at de aktivitetsparate har haft et job sammenlignet med de job- eller uddannelsesparate og de forsikrede ledige. Blandt de forsikrede ledige svarer hhv. 67 %, 57 % og 47 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige således, at det er under 1 år siden, de havde et lønnet arbejde. For de job- eller uddannelsesparate er fordelingen 37 %, 45 % og 29 % og hhv. 9 %, 14 % og 10 % for de aktivitetsparate.

Andelen, som aldrig har haft et lønnet arbejde, er hhv. 8 %, 7 % og 21 % af de aktivitetsparate danske, vestlige og ikke-vestlige ledige. Og blandt de ikke-vestlige job- eller uddannelsesparate er det 14 %.

Der er ligeledes en større andel af de ledige, som har været ledige i en lang periode. Hhv. 53 %, 47 % og 39 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige aktivitetsparate svarer, at det er mere end 4 år siden, de sidst havde et lønnet arbejde. Sammenligneligt er andelen blandt de forsikrede ledige hhv. 3 %, 5 % og 7 % for de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige og hhv. 20 %, 12 % og 13 % blandt de job- eller uddannelsesparate. Andelen, som har været ledig i mere end et år, er ca. 90 % blandt de aktivitetsparate, mellem 70 og 55 % blandt de job- eller uddannelsesparate og mellem 50 og 30 % blandt de forsikrede ledige.

Figur 13. Hvor lang tid er det siden, at du havde et lønnet arbejde?

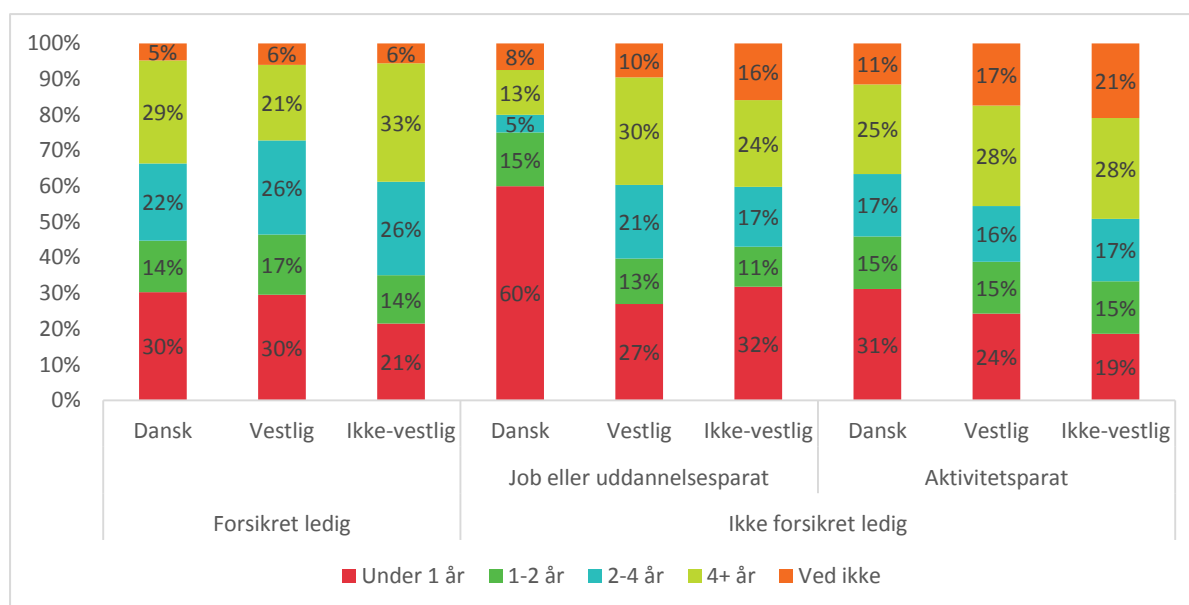

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Figuren nedenfor illustrerer fordelingen mellem de lediges ansættelsestid i seneste job. Det bemærkes, at antallet af besvarelser i de enkelte målgrupper varierer, og at resultaterne skal læses i lyset heraf – se i noten under figuren. Den seneste ansættelse har haft en længde over et år for hhv. 65 %, 64 % og 73 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige. For de job- eller uddannelsesparate er det 22 %, 63 % og 52 %, mens det for de aktivitetsparate er 58 %, 59 % og 60 %, blandt den gruppe som tidligere har været i beskæftigelse.

Figur 14. Hvor længe var du ansat i dit seneste job?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (336), vestlig (407) og ikke-vestlig oprindelse (321). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (37), vestlig (57) og ikke-vestlig oprindelse (90). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (162), vestlig (85) og ikke-vestlig oprindelse (204).

Der kan være mange grunde til, at man bliver ledig. Derfor er respondenterne blevet bedt om at angive de vigtigste grunde til, at de mistede deres job. Der redegøres for besvarelserne nedenfor.

Der blev i undersøgelsen både identificeret indre (personrelaterede) og ydre (samfunds- eller virksomhedsrelaterede) omstændigheder til de lediges arbejdsløshed. Væsentligst er nok de personrelaterede årsager – for særligt de aktivitetsparate. Hhv. 52 %, 54 % og 60 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige aktivitetsparate ledige vurderer, at de blev arbejdsløse pga. sygdom, herunder nedslidning og arbejdsskader. Flere nævner også, at de har psykiske problemer eller misbrugsproblemer. Sammenligneligt er andelen blandt de forsikrede ledige hhv. 7 %, 7 % og 10 % for de danske, vestlige og ikke-vestlige, der blev arbejdsløse pga. sygdom. Flere nævner dog også, at stress har været en faktor. Derudover er der også en del af de ledige, der selv har sagt op. 9 % angiver denne årsag. Denne omstændighed vejer tungest blandt de job- og uddannelsesparate af dansk oprindelse, hvoraf 18 % har angivet dette som begrundelse. Hhv. 8 % og 7 % af de vestlige og ikke-vestlige job- og uddannelsesparate angiver samme begrundelse.

Af ydre omstændigheder, der kan ligge til grund for den lediges arbejdsløshed, identificeres der tre typer som styrende herfor: virksomheden, kollegaerne eller nogle tidsbegrænsede ansættelsesformer. Hver femte svarer, at årsagen til deres arbejdsløshed er kontraktudløb. Denne omstændighed forekommer oftest blandt forsikrede ledige, hvor hhv. 30 %, 26 % og 21 % danske, vestlige og ikke-vestlige angiver, at det er årsagen til, at de blev arbejdsløse. Samme mønster tegner sig blandt de job- og uddannelsesparate, hvor det ligeledes er flest danskere, der angiver denne årsag. Således

angiver hhv. 32 %, 19 % og 19 % danske, vestlige og ikke-vestlige job- og uddannelsesparate, at årsagen til deres arbejdsløshed er kontraktophør.

Virksomhedsrelaterede årsager til arbejdsløshed omfatter opsigelser, nedskæringer, virksomheden er solgt, gået konkurs eller flyttet. Flest er blevet arbejdsløse grundet en opsigelse. Der er ikke væsentlige forskelle mellem ydelsesgrupperne, men dog en tendens til, at en større andel af danske ledige har oplevet dette. Blandt de aktivitetsparate svarer hhv. 23 %, 17 % og 9 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige, at de blev arbejdsløse, fordi de blev sagt op. En del har også oplevet nedskæringer, som har resulteret i en opsigelse. 12 % angiver nedskæringer som årsag til deres arbejdsløshed. Endelig bliver kollegaerne nævnt som en ydre årsag til arbejdsløshed. Hhv. 5 % og 2 % af de ledige føler, de er blevet presset ud af deres kollegaer eller leder.

5.7 ARBEJDSMOTIVATION

Der er både økonomiske og ikke-økonomiske motiver, der spiller ind, når ledige søger arbejde. Forskningen viser, at Danmark er blandt de lande i Europa, hvor økonomiske motiver har mindst betydning i forhold til ikke-økonomiske motiver. Undersøgelsen viser generelt kun mindre forskelle i arbejdsmotivationen i forhold til oprindelse, til gengæld er der store forskelle mellem ydelsestyperne, hvor forsikrede ledige har højere motivation end ikke-forsikrede ledige, særligt aktivitetsparate. De ikke-vestlige forsikrede ledige og job- eller uddannelsesparate skiller sig ud ved at være mere tilbøjelige til at tage et hvilket som helst job, de kan klare. Ligeledes oplever de ikke-vestlige ledige i højere grad end ledige med dansk og vestlig oprindelse, at de får hjælp til at finde et arbejde af jobcenteret. Endelig viser analysen, at ledige med et godt helbred er mere motiverede end ledige med et dårligt helbred – de trives bedre med at have et arbejde, kan starte hurtigt på et arbejde og vil acceptere to timers transporttid.

Forskningen viser, at økonomiske incitament har effekt i forhold til at få ledige i beskæftigelse (Svarer 2011; Huynh, Schultz-Nielsen & Tranæs 2007; Andersen, Hansen, Schultz-Nielsen & Tranæs 2009; Rosholm & Vejlin 2010). Man kan have et økonomisk incitament til at finde beskæftigelse på grund af ledighedsydelsens størrelse eller på grund af den økonomiske gevinst ved at tage et job. Debatten i forbindelse med det seneste Folketingsvalg om, "at det skal kunne betale sig at arbejde", vedrører netop denne problemstilling. En dansk undersøgelse fra 2007 peger på, at ledige i høj grad oplever, at det kan betale sig at arbejde (Goul Andersen, 2010), hvilket også understøttes i nærværende undersøgelse jf. afsnit 5.2.

Forskningen viser også, at Danmark er blandt de lande, hvor økonomiske motiver har mindst betydning i forhold til ikke-økonomiske motiver sammenlignet med andre europæiske lande. Ikke-økonomiske motiver er 1) Værdier, arbejdetik, oplevet/frygt for stigmatisering, 2) Vane/konvention/norm og 3) Behov for social kontakt, identitet og selvudfoldelse. I Danmark er der en stærk norm om, at man bør have et arbejde, hvilken indvandrere også har tilegnet sig. Dertil stigmatiseres dem, der ikke lever op til normen, ofte (Goul Andersen, 2010).

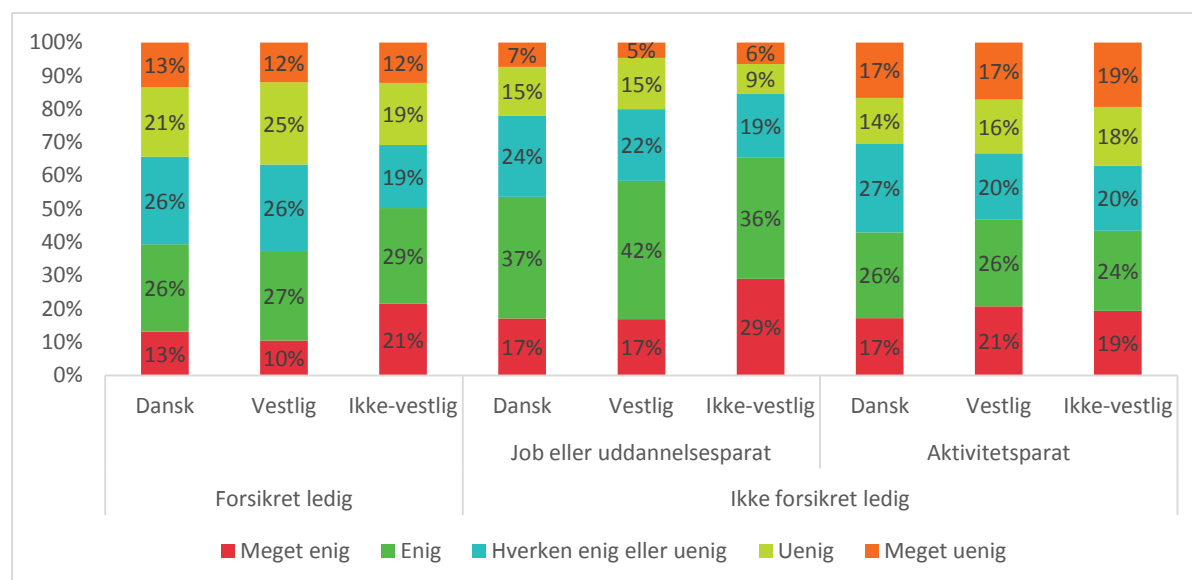
I de følgende to afsnit analyseres resultaterne fra undersøgelsen, som vedrører ikke-økonomiske og økonomiske motiver til at komme i beskæftigelse. I afsnit 5.8 analyseres motivernes betydning for jobsøgning.

5.7.1 Ikke-økonomiske motiver

Den lediges villighed til at tage et hvilket som helst job, vedkommende kan klare, giver en umiddelbar indikation af respondenternes arbejdsmotivation. Det fremgår tydeligt, at den største motivation til at tage hvilket som helst job, der måtte blive tilbudt, ses blandt de ledige, der er job- eller uddannelsesparate. Således svarer hhv. 54 %, 59 % og 65 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige job- eller uddannelsesparate ledige, at de villige til at tage hvilket som helst job, som de kan klare.

Blandt de forsikrede ledige angiver 39 %, 37 % og 50 % af hhv. de danske, vestlige og ikke-vestlige, at de er villige til at tage hvilket som helst job, som de kan klare, mens andelen er 43 %, 47 % og 43 % blandt de aktivitetsparate ledige. De ikke-vestlige forsikrede og job- eller uddannelsesparate ledige har derfor overvejende større motivation til at tage hvilket som helst job, som de kan klare. At der generelt er en lavere andel af de forsikrede ledige, som er villige til at tage et hvilket som helst job, skal ikke ses som et udtryk for, at de ikke ønsker at arbejde. De forsikrede har generelt bedre uddannelsesmæssige kvalifikationer og mere arbejds erfaring, hvorfor de med fordel kan være mere målrettede (kræsne) i deres jobsøgning.

Figur 15. Jeg er villig til at tage et hvilket som helst job, jeg kan klare

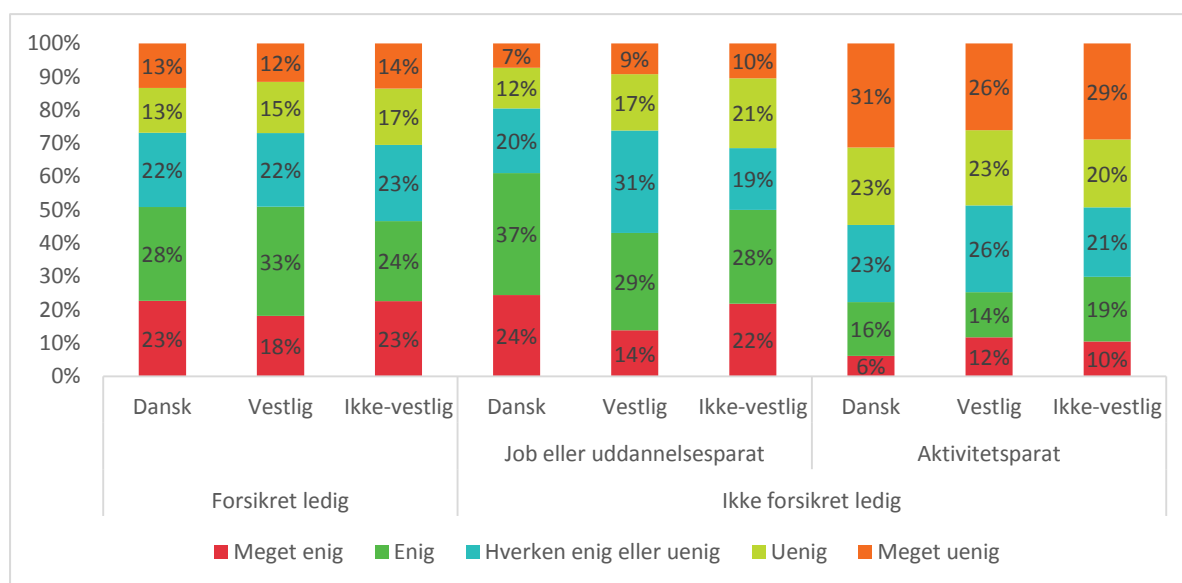
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

For at ledige reelt står til rådighed for arbejdsmarkedet, skal de være villige til at tage jobs i en vis afstand fra deres bopæl. Dette forhold er undersøgt med spørgsmålet: "Jeg vil acceptere et arbejde

med en daglig transporttid på 2 timer i stedet for at være arbejdsløs”. Blandt de forsikrede ledige svarer hhv. 51 %, 51 % og 47 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige, at de er villige til at acceptere et arbejde med en daglig transporttid på 2 timer. Dette gør sig gældende for 61 %, 43 % og 50 % af hhv. de danske, vestlige og ikke-vestlige job- og uddannelsesparate, hvorimod 22 %, 26 % og 29 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige aktivitetsparate er villige til en transporttid på 2 timer dagligt i forbindelse med et arbejde. Der synes kun i et mindre omfang at være forskel i besvarelsene mellem danske, vestlige og ikke-vestlige ledige.

Figur 16. Jeg vil acceptere et arbejde med en daglig transporttid på 2 timer i stedet for at være arbejdsløs

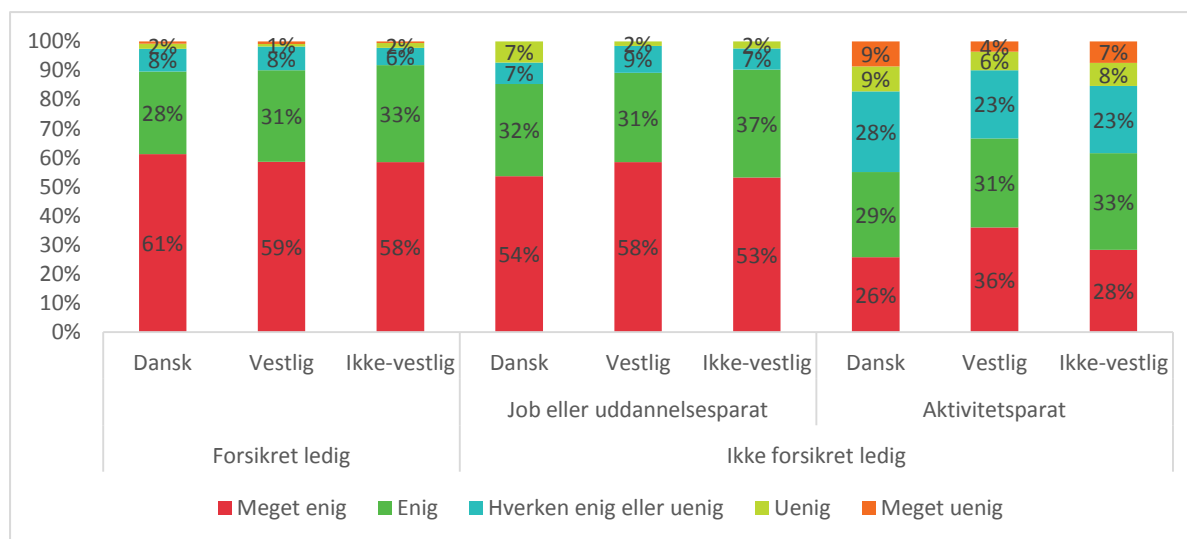

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Arbejdsmotivationen hænger også tæt sammen med, hvorvidt den ledige trives, når vedkommende har et arbejde. Størstedelen af de forsikrede ledige trives bedst, når de har et arbejde. Således svarer hhv. 89 %, 90 % og 91 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige, at de har det bedst, når de har et arbejde. Blandt de job- og uddannelsesparate er andelen, der har det bedst, mens de har et arbejde, hhv. 86 %, 89 % og 90 %, mens andelen er 55 %, 67 % og 61 % blandt de aktivitetsparate ledige. Ældre undersøgelser har vist, at ledige ikke nødvendigvis havde så en ringe trivsel, mens de var ledige, men at trivslen steg, når de fik et arbejde (Goul Andersen 2003).

Figur 17. Jeg trives bedst, når jeg har et arbejde

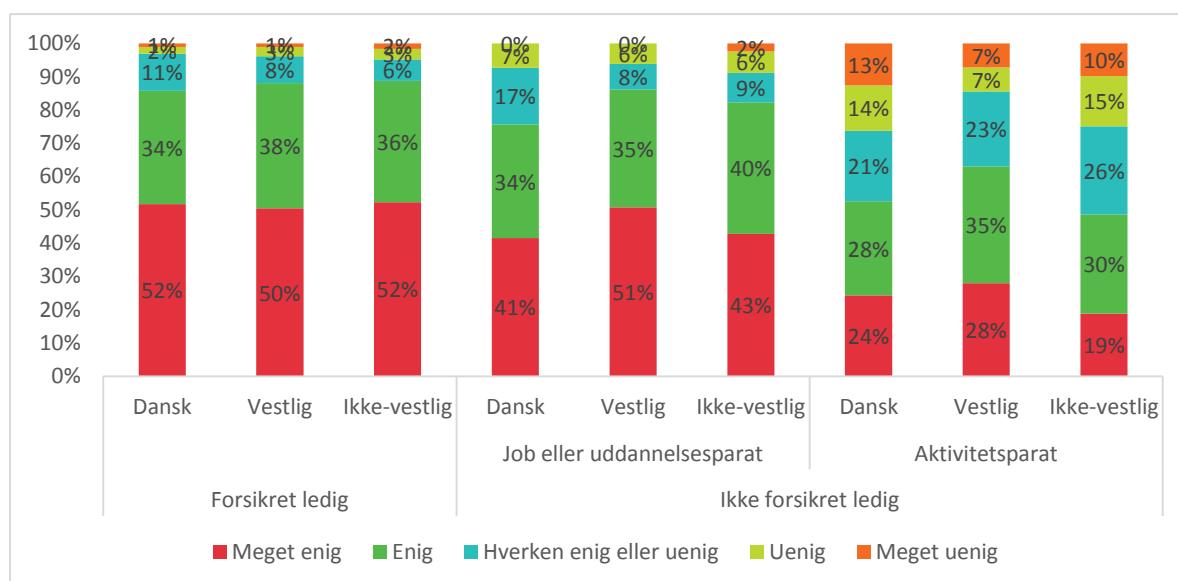

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

En vigtig faktor for at finde et job er, at man er bevidst om og klar over hvilke jobs, man gerne vil have. Dette er nemlig en forudsætning for at kunne lave en målrettet ansøgningsstrategi. Hovedparten af de forsikrede ledige og de job- eller uddannelsesparate er enige i, at de ved hvilke jobs, de gerne vil have. Således svarer hhv. 86 %, 88 % og 88 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige, at de ved hvilke jobs, de gerne vil have. Blandt de job- og uddannelsesparate er andelen, der ved hvilke jobs, de gerne vil have, hhv. 75 %, 86 % og 83 %, mens andelen er 52 %, 63 % og 49 % blandt de aktivitetsparate ledige.

Figur 18. Jeg ved hvilke jobs, jeg gerne vil have

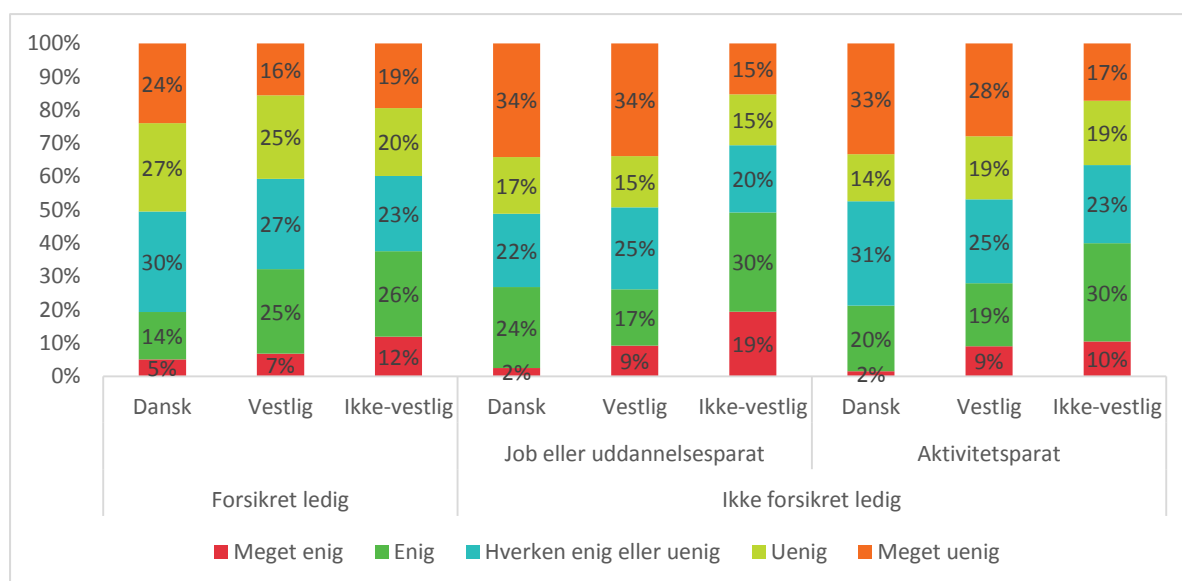

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

De ledige er blevet spurgt ind til jobcenterets rolle i deres jobsøgning. Blandt de forsikrede ledige oplever hhv. 19 %, 32 % og 38 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige, at jobcenteret hjælper med at få et arbejde. Blandt de job- og uddannelsesparate oplever 26 %, 26 % og 49 % af hhv. de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige, at jobcenteret hjælper dem med at få et arbejde, mens det gør sig gældende for 22 %, 28 % og 40 % blandt de aktivitetsparate ledige. Der er ikke væsentlige forskelle i opfattelsen af jobcenterets hjælp mellem ledighedsgrupperne, men en tendens på tværs af ledighedsgrupperne er, at de ikke-vestlige i højere grad end både danske og vestlige oplever, at jobcenteret hjælper dem med at få et arbejde. En forklaring på denne tendens kan være, at mange ikke-vestlige ledige ikke har et netværk, som kan hjælpe dem i ansøgningsprocessen.

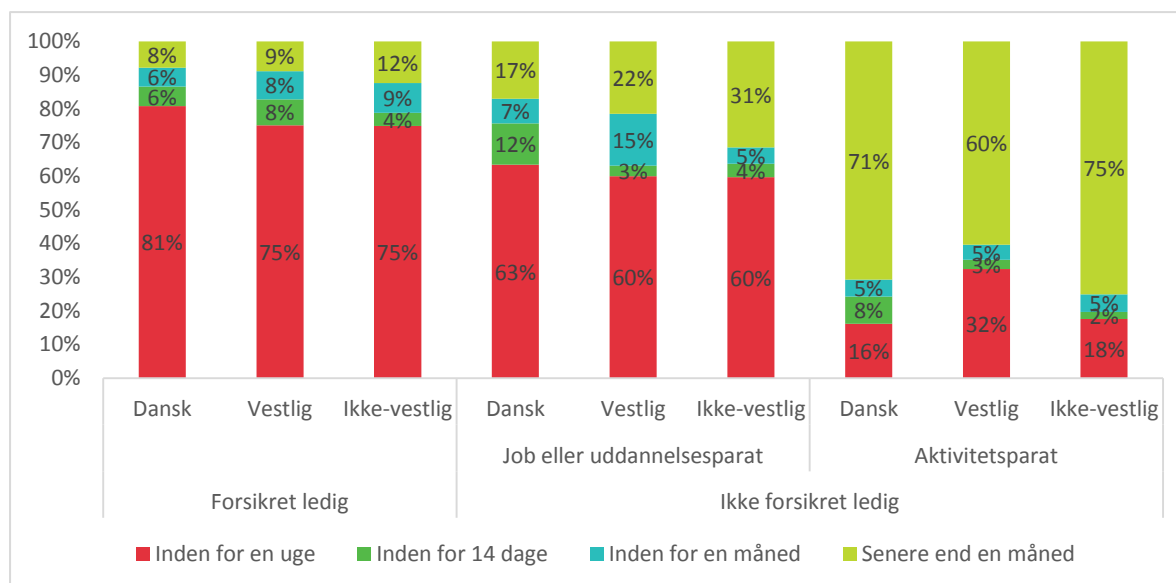
Figur 19. Jobcenteret hjælper mig til at få et arbejde

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Endelig er en væsentlig indikator for arbejdsmotivation, hvorvidt den ledige umiddelbart er i stand til at starte på et arbejde. Den største fleksibilitet i forhold til at starte på et nyt arbejde findes blandt de forsikrede ledige, hvor hhv. 81 %, 75 % og 75 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige svarer, at de villige til at starte på et nyt arbejde inden for en uge. Dette gør sig gældende for 63 %, 60 % og 60 % af hhv. de danske, vestlige og ikke-vestlige job- og uddannelsesparate ledige. De aktivitetsparate skal som udgangspunkt ikke være i stand til umiddelbart at tage et arbejde. Alligevel svarer 16 %, 32 % og 18 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige aktivitetsparate, at de er villige til at starte på nyt arbejde inden for en uge.

Figur 20. Hvornår vil du kunne starte på et arbejde?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Spørgsmålene omkring de ikke-økonomiske motiver er analyseret i forhold til sammenhæng med helbred og uddannelse. Umiddelbart kunne man have en forventning om, at arbejdsmotivationen er større hos personer med et godt helbred sammenlignet med personer med et dårligt helbred, og større hos personer med en uddannelse sammenlignet med personer uden uddannelse.

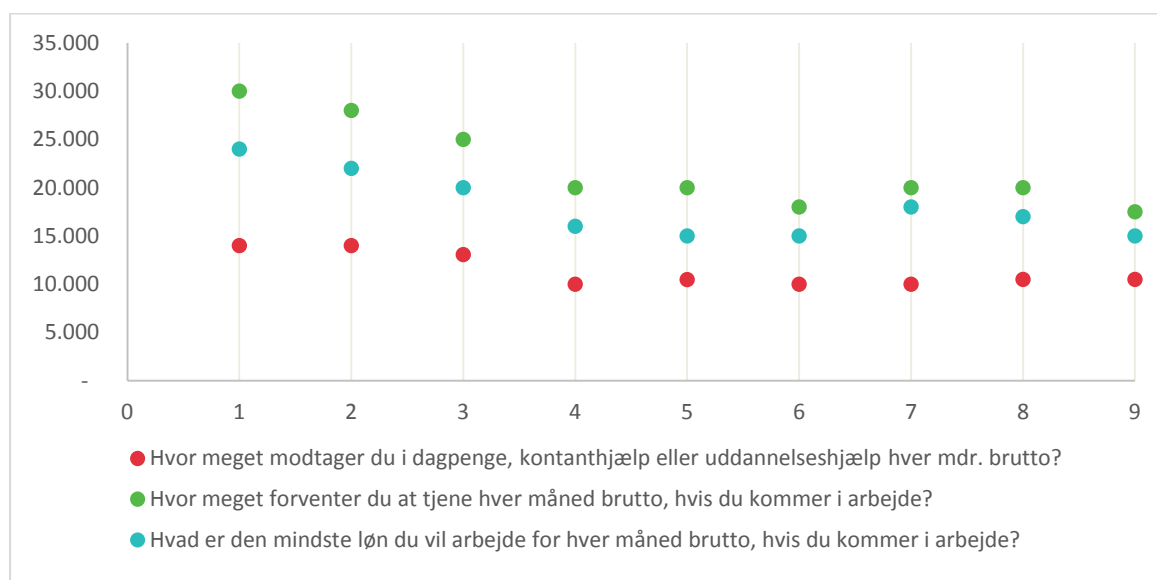
Analyserne viser, at personer med et godt helbred kan starte tidligere i et arbejde end personer med et dårligt helbred. Således svarer 77 % af respondenterne med et fremragende helbred, at de kan starte inden for en uge, mens det kun er 12 % blandt personer med et dårligt helbred. Samme tendens gør sig gældende i forhold til den transporttid, man er villig til at acceptere. 55 % af respondenterne med et fremragende helbred vil acceptere 2 timers transport, mens det er 25 % blandt respondenter med et dårligt helbred. Endelig svarer 91 % af dem med et fremragende helbred, at de trives bedst, når de har et arbejde, mens det er tilfældet for 55 % blandt dem med et dårligt helbred.

Analyserne viser endvidere, at personer med en videregående uddannelse er mindre villige til at tage et hvilket som helst arbejde, de kan klare (38 %) sammenlignet med personer med en erhvervsuddannelse (50 %) eller grundskole eller lavere (52 %). Til gengæld ved de hvilke jobs, de vil have (86 %) sammenlignet med personer med en erhvervsuddannelse (75 %) eller grundskole eller lavere (63 %). Og de kan starte inden for en uge (71 %) sammenlignet med personer med en erhvervsuddannelse (52 %) eller grundskole eller lavere (39 %). Respondenternes selvoplevede helbred spiller også ind på denne sammenhæng, da helbredet generelt vurderes lavere af personer med lav uddannelse.

5.7.2 Økonomiske motiver

Figuren nedenfor viser en (selvrapporteret) opgørelse over, hvor meget målgruppen aktuelt modtager i ydelse om måneden (røde pletter), hvor meget de forventer at tjene, hvis de kommer i arbejde (grønne pletter), og hvor meget de mindst er villige til at arbejde for (blå pletter: reservationslønnen). Opgørelsen er i danske kroner og viser medianen af respondenternes besvarelser. Alle grupperne er i større eller mindre grad villige til arbejde for en løn, som er lavere end den, de umiddelbart forventer at kunne få, hvis de fik et arbejde. Niveauerne ligger generelt højere for de forsikrede ledige sammenlignet med de ikke-forsikrede.

Figur 21. Hvor meget modtager du i dagpenge, kontanthjælp eller uddannelseshjælp hver mdr. brutto? Hvor meget forventer du at tjene hver måned brutto, hvis du kommer i arbejde? Hvad er den mindste løn, du vil arbejde for hver måned brutto, hvis du kommer i arbejde? Median i danske kroner

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

- 1: Forsikret. Dansk (358).
- 2: Forsikret. Vestlig (442).
- 3: Forsikret. Ikke-vestlig (354).
- 4: Ikke-forsikret. Job- eller uddannelsesparat. Dansk (41).
- 5: Ikke-forsikret. Job- eller uddannelsesparat. Vestlig (65).
- 6: Ikke-forsikret. Job- eller uddannelsesparat. Ikke-vestlig (124).
- 7: Ikke-forsikret. Aktivitetsparat. Dansk (198).
- 8: Ikke-forsikret. Aktivitetsparat. Vestlig (111).
- 9: Ikke-forsikret. Aktivitetsparat. Ikke-vestlig (325).

Yderligere analyser af data viser, at ca. 7 % angiver, at de er villige til at arbejde for en løn, der er lavere end det, de aktuelt modtager i overførselsindkomst. Reservationslønnen er endvidere højere for ledige med en videregående uddannelse og erhvervsuddannelse end for ledige med grundskole eller lavere.

Forskellen mellem det, man får i ydelse, og det, man forventer at tjene, hvis man får et job, angiver den økonomiske gevinst ved at tage et arbejde. I afsnittet nedenfor analyseres betydningen af den

økonomiske gevinst ved at tage et arbejde med denne operationalisering i forhold til jobsøgning. Hypotesen er, at jo større økonomisk gevinst, desto flere ansøgninger sender man.

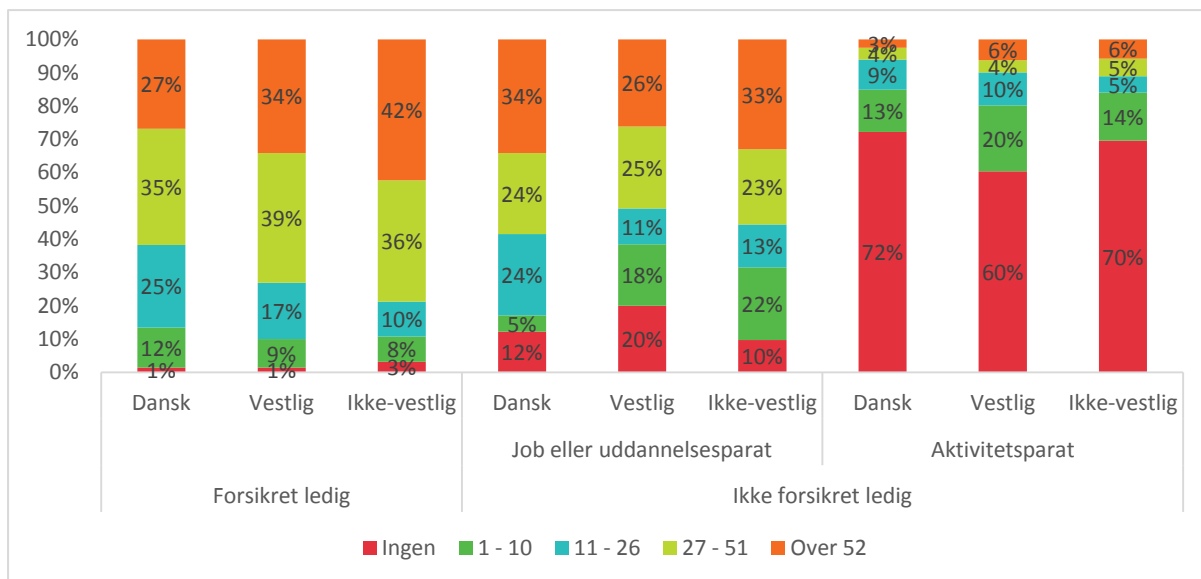
5.8 JOBSØGNING

Søgeintensiteten, antal afsendte ansøgninger inden for et givet tidsrum er generelt høj blandt de forsikrede ledige. Således har hhv. 62 %, 73 % og 78 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige søgt mere end 26 jobs det seneste halve år, hvilket svarer til mindst et om ugen, hvis man har været ledig i hele perioden. Konverteringen fra jobansøgning til jobsamtale er lavere for vestlige og ikke-vestlige ledige sammenlignet med danske ledige. Så selv om de ikke-vestlige ledige søger flere stillinger end de danske ledige, kommer de ikke til flere samtaler. En statistisk analyse viser, at arbejds motivation, netværk, længde af ledighedsforløb, alder og uddannelse har positiv betydning for søgeintensiteten.

Møller og Rosdahl (2006) har undersøgt jobsøgning blandt indvandrere. Ifølge Møller og Rosdahls (2006) undersøgelse er der intet, der tyder på, at forskelle i indvandreres jobsøgningsaktivitet skyldes forskelle i lyst eller motivation. Generelt betragtes arbejde som noget bydende nødvendigt, både økonomisk og socialt. Møller og Rosdahl (2006) identificerer to typer af jobsøgende blandt de ledige indvandrere, som fik et job. Det drejer sig om hhv. de *aktive* og de *villige*. Førstnævnte er meget intensivt jobsøgende, målrettede og relativt ressourcestærke med stor tiltro til egne evner. Deres aktive adfærd har været afgørende for, at de kommer ind på arbejdsmarkedet. De villige er passivt jobsøgende. De er motiverede for at arbejde, men er ikke i stand til at omsætte dette ønske til effektiv jobsøgning. Det kan skyldes mangelfulde sproglige kompetencer og ringe kendskab til det danske arbejdsmarked. De overlader det til kommunen at finde et arbejde til dem, men er dog fleksible med hensyn til, hvilke jobs de får.

Antallet af jobs søgt inden for det seneste halve år varierer mellem forsikrede ledige og ikke-forsikrede job- og uddannelsesparate ledige. Blandt de forsikrede ledige har 27 %, 34 % og 42 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige søgt mere end 52 jobs det seneste halve år, hvilket svarer til minimum to om ugen, hvis man har været ledig i hele perioden. De ikke-vestlige forsikrede ledige søger signifikant flere jobs end de danske. Blandt de job- eller uddannelsesparate er der generelt en lavere søgningsfrekvens, og hhv. 12 %, 20 % og 10 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige ledige har ikke søgt nogle job det seneste halve år.

Figur 22. Cirka hvor mange jobs har du søgt inden for det seneste halve år?

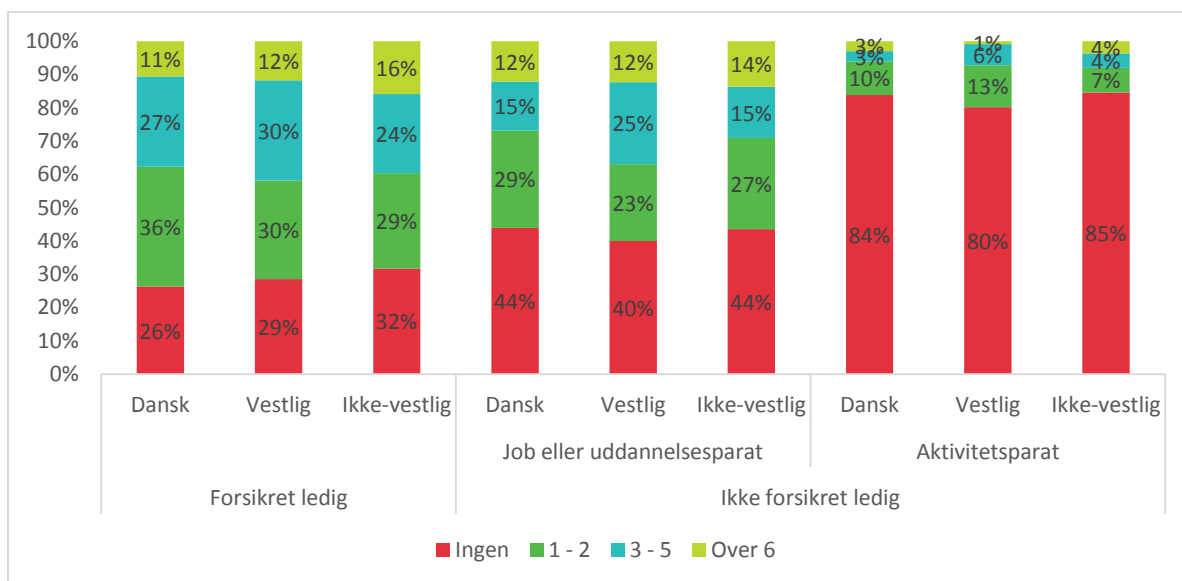

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Der skal typisk flere jobansøgninger til, for at man bliver kaldt til samtale. Hhv. 74 %, 71 % og 68 % af de danske, vestlige og ikke-vestlige forsikrede ledige har været til mindst en samtale inden for det seneste halve år. Det samme gælder for hhv. 68 %, 60 % og 56 % af de job- eller uddannelsesparate. Konverteringen fra jobansøgning til jobsamtale synes at være lavere for vestlige og ikke-vestlige ledige sammenlignet med danske ledige.

Figur 23. Cirka hvor mange jobsamtaler har du været til inden for det seneste halve år?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse.

N: Forsikrede med dansk (358), vestlig (442) og ikke-vestlig oprindelse (354). Ikke-forsikrede job- eller uddannelsesparate med dansk (41), vestlig (65) og ikke-vestlig oprindelse (124). Ikke-forsikrede aktivitetsparate med dansk (198), vestlig (111) og ikke-vestlig oprindelse (325).

Den danske forskning har ifølge Goul Andersen (2010) adskillige gange bekræftet, at økonomiske incitamenter påvirker søgeintensiteten blandt de ressourcestærke ledige – og dermed også (teoretisk) sandsynligheden for at komme i arbejde. I det følgende ses der nærmere på, hvad der har betydning for de lediges søgeintensitet ud fra hypotesen om, at jo større økonomisk gevinst den ledige vil opnå ved at komme i beskæftigelse, desto flere ansøgninger vil den ledige være motiveret for at sende. Med andre ord ses der nærmere på, hvorvidt den økonomiske gevinst, den ledige kan opnå ved at tage et arbejde, har betydning for den lediges søgeintensitet.

Operationalisering af afsnittets nøglebegreber:

- Søgeintensitet er operationaliseret gennem spørgsmålet *”Cirka hvor mange jobs har du søgt inden for det seneste halve år?”*.³
- Økonomisk incitament er operationaliseret gennem differencen mellem de to spørgsmål *”Hvor meget modtager du i dagpenge, kontanthjælp eller uddannelseshjælp hver måned brutto, dvs. før skat?”* og spørgsmålet *”Hvor meget forventer du at tjene hver måned brutto, dvs. før skat, hvis du kommer i arbejde?”*.
- Netværk operationaliseres gennem to dimensioner: Hvor stor en andel af den lediges venner og familie, der er i beskæftigelse, og om den ledige har netværk inden for de områder, hvor den ledige kan komme i beskæftigelse.
 - Dimensionen *andel beskæftigede i netværk* måles gennem de to spørgsmål *”Hvor mange af dine venner er arbejdsløse?”* og *”Hvor mange i din nærmeste familie (forældre, børn, søskende) er arbejdsløse?”*. Disse to variabler er lagt sammen til et indeks, og jo højere en score den ledige har i indekset, jo flere i dennes netværk er i beskæftigelse.
 - Dimensionen *netværk inden for relevant branche* måles gennem spørgsmålet *”Hvor mange personer kender du cirka inden for områder, hvor du måske kunne få job?”*.
- Arbejdsmotivation er operationaliseret gennem spørgsmålet *”Hvornår vil du kunne starte på et arbejde?”*. Som beskrevet i afsnit 5.7 er den lediges parathed til at starte på et arbejde en væsentlig indikator for arbejdsmotivation, hvormed spørgsmålet vurderes til at være en god proxy for, hvor motiverede de ledige er for at komme i beskæftigelse.

³ Variablen indeholder følgende kategorier: 0, 1-10, 11-26, 27-51, 52+ søgte stillinger.

Modellen er afgrænset til forsikrede ledige og jobparate kontanthjælpsmodtagere, da der ikke gælder de samme jobsøgningsregler for uddannelsesparate og aktivitetsparate ledige. Variable er indsat trinvis for at sikre, at der ikke er mellemliggende effekter.

Tabel 4. Regression til forklaring af søgeintensitet⁴

Forklarende variabel på søgeintensitet	Model 1	Model 2	Model 3
Difference mellem nuværende indkomst og forventet indkomst	0,00	0,00	0,00
Andel beskæftigede i netværk	-	-0,02	-0,02
Arbejdsrelateret netværk inden for relevant branche	-	-0,21**	-0,24***
Arbejdsmotivation	-	-	-0,23***
Videregående uddannelse (<i>reference kategori</i>)	-	-	-
Grundskole	-0,12	-0,14	-0,11
Erhvervsuddannelse	-0,01	-0,01	0,03
Danskere (<i>reference kategori</i>)	-	-	-
Vestlige	0,15**	0,10*	0,16**
Ikke-vestlige	0,21***	0,19**	0,21***
Taler dansk flydende eller godt (<i>reference kategori</i>)	-	-	-
Taler ikke godt dansk	0,02	0,03	0,06
Forsikrede ledige (<i>reference kategori</i>)	-	-	-
Jobparate kontanthjælpsmodtagere	-0,42***	-0,46***	-0,54***
Varighed på ledighedsforløb	0,10***	0,09***	0,09***
Godt helbred (<i>reference kategori</i>)	-	-	-
Dårligt helbred	0,04	0,02	-0,08
Alder	0,01***	0,01***	0,01***
Kvinder (<i>reference kategori</i>)	-	-	-
Mænd	0,05	0,06	0,01
R²	0,05	0,06	0,02
	***p < 0,01, **p < 0,05, *p < 0,1		
	n = 1340		

Analysen viser, at der ikke er forskel på søgemønstret blandt ledige med hhv. et stort eller lille økonomisk incitament. Goul Andersen (2010) påpeger dog også, at økonomiske incitament langtfra forklarer hele sammenhængen i lediges motivation for at komme tilbage til beskæftigelse, og som vi i tidligere afsnit har beskrevet, er der en række andre elementer, som kan have betydning herfor.

⁴ De fundne sammenhænge i modellen er bekræftet gennem et robusthedstjek, hvor der er foretaget en logistisk regressionsanalyse med den afhængige variabel "søger mere eller mindre end gennemsnittet".

Som beskrevet i afsnit 5.5 anses arbejdsrelaterede netværk som en central rekrutteringskanal, dels ved at netværket kan have stor betydning i form af anbefalinger og dels ved at bidrage til information om ledige jobåbninger (Albrekt Larsen & Pedersen, 2009, Goul Andersen, 2010). Modellen bekræfter delvist hypotesen herom, da analysen viser, at jo flere personer inden for en relevant branche den ledige har i sit netværk, desto mindre sandsynlighed er der for, at de sender flere ansøgninger end gennemsnittet. Her er det plausibelt, at de arbejdsrelaterede netværk anvendes til at bidrage med væsentlig information om ledige jobåbninger, hvormed den ledige i højere grad har mulighed for at målrette sine ansøgninger i forhold til ledige, der ikke ligger inde med denne information.

Yderligere viser modellen, at den lediges arbejdsmotivation har betydning for søgeintensiteten. Jo mere motiveret den ledige er, desto flere ansøgninger sender den ledige.

Udover at modellen ikke kan bekræfte, at der er sammenhæng mellem økonomiske incitamenter og søgeintensitet, viser resultaterne, at ikke-vestlige ledige sender flere ansøgninger end danske og vestlige ledige. Endvidere er der en sammenhæng med, at jo ældre den ledige er, desto flere ansøgninger sendes der. Og jo længere ledighedsforløbet har været for den ledige, desto flere ansøgninger sendes der. Goul Andersen (2010), Albrekt Larsen & Pedersen (2009) m.fl. påpeger, at statistisk diskrimination kan være en væsentlig barriere for visse grupper på arbejdsmarkedet – eksempelvis ældre, indvandrere og langtidsledige. Derfor er disse grupper nødt til at sende flere ansøgninger end de grupper, der ikke er udsat for statistisk diskrimination.

Jobparate kontanthjælpsmodtagere sender færre ansøgninger end forsikrede ledige. Årsagerne her til kan være mangeartede, men en mulig forklaring kan være, at forsikrede ledige i højere grad reelt set er jobparate end jobparate kontanthjælpsmodtagere, samt at de har en højere uddannelse. Jævnfør bl.a. Albrekt Larsen & Pedersen (2009) anvendes især netværk som rekrutteringskanal til lavtlønnede job, hvormed det kan tænkes, at gruppen også anvender andre rekrutteringskanaler i deres jobsøgning.

I den sidste del af afsnittet vil der blive set nærmere på, hvad der har betydning for lediges forventninger om, hvornår de kommer i beskæftigelse. Under antagelse af, at de lediges forventninger til deres fremtidige jobsituation er realistiske, kan denne analyse bidrage til at belyse forhold, som er relevante for at komme i beskæftigelse.

Tabel 5. Regression til forklaring af jobforventninger

Forklarende variabel på jobforventning	Model 1	Model 2	Model 3
Difference mellem nuværende indkomst og forventet indkomst	0,00	0,00	0,00
Andel beskæftigede i netværk	-	-0,08***	-0,08***
Arbejdsrelaterede netværk inden for relevant branche	-	-0,25***	-0,23***
Arbejdsmotivation	-	-	0,17***
Videregående uddannelse (<i>reference kategori</i>)	-	-	-
Grundskole	-0,03	-0,01	0,03
Erhvervsuddannelse	-0,09	-0,12	-0,14
Danskere (<i>reference kategori</i>)	-	-	-
Vestlige	-0,06	-0,07	0,07
Ikke-vestlige	-0,09	-0,14*	-0,15*
Taler dansk flydende eller godt (<i>reference kategori</i>)	-	-	-
Taler ikke godt dansk	0,02	0,08	0,05
Forsikrede ledige (<i>reference kategori</i>)	-	-	-
Jobparate kontanthjælpsmodtagere	-0,12	0,05	-0,00
Varighed på ledighedsforløb	0,06***	0,04***	0,04***
Godt helbred (<i>reference kategori</i>)	-	-	-
Dårligt helbred	0,38***	0,35***	0,30***
Alder	0,02***	0,02***	0,02***
Kvinder (<i>reference kategori</i>)	-	-	-
Mænd	-0,17***	-0,16***	-0,13**
R²	0,06	0,08	0,11
	***p < 0,01, **p < 0,05, *p < 0,1		
	n = 1340		

Modellen er afgrænset til forsikrede ledige og jobparate kontanthjælpsmodtagere. Variablerne er indsat trinvis for at sikre kontrol for mellemkommende effekter.

Analysen indikerer, at økonomiske motiver ikke har indflydelse på, hvornår den ledige forventer at komme i beskæftigelse. Til gengæld ses det, at jo stærkere et netværk den ledige har, desto mere optimistisk er den ledige i forhold til sine fremtidsudsigter. Som tidligere beskrevet er disse resultater meget plausible, da et netværk med en høj arbejdsmarkedstilknytning inden for relevante brancher i højere grad vil kunne bidrage med information om ledige jobåbninger, hvormed den ledige undgår at søge med spredet på et arbejdsmarked, hvor særligt den private sektor er kendetegnet ved ikke at slå alle ledige stillinger op (Albrekt Larsen & Pedersen, 2009, Goul Andersen, 2010). Ligeledes bekræftes det, at den lediges arbejdsmotivation har betydning for, hvor hurtigt vedkommende forventer at komme i job.

Endvidere viser analysen, at jo længere tid den ledige har været i et ledighedsforløb, desto længere tid forventer vedkommende også, at der går, før vedkommende finder et job. Det samme gør sig

gældende i forhold til alder. Jo ældre den ledige er, desto længere tid forventer vedkommende, at der går, før vedkommende finder et job. Ledige, som oplever, at de har et dårligt helbred, forventer i højere grad, at der går lang tid, inden de kommer i beskæftigelse.

Endelig er mænd mere optimistiske end kvinder i forhold til, hvornår de forventer at afslutte deres ledighedsperiode. Tal fra Danmarks Statistik viser i den forbindelse, at på trods af at kvinder i mindre grad er langtidsledige end mænd, er der en større andel af mænd, der hurtigere kommer tilbage i arbejde inden for 3 måneder, end det er tilfældet for kvinder.

6. METODE

Population og udtagning af bruttostikprøve

Populationen for nærværende undersøgelse er bestemt ved fire delpopulationer af ydelsesmodtagere i Københavns Kommune mellem 18 og 64 år. De fire delpopulationer er dagpengemodtagere, dvs. *forsikrede ledige*, modtagere af uddannelseshjælp, dvs. *uddannelsesparate*, samt *job- og aktivitetsparate* kontanthjælpsmodtagere. Efter indgåelse af skriftlig databehandleraftale udleverede Københavns Kommune et udtræk over den totale population til Epinion til brug for udtagning af undersøgelsens stikprøve. På tidspunktet for udleveringen af populationsudtrækket udgjordes populationen af i alt 41.985 ledige ydelsesmodtagere.

Af undersøgelsens opdrag fremgår et ønske om ikke mindst at kunne analysere eventuelle forskelle mellem ydelsesmodtagere af *dansk, ikke-vestlig* og *vestlig oprindelse*. Med henblik på at sikre et tilstrækkeligt antal interview – og dermed et tilstrækkeligt analysegrundlag – inden for hver af disse oprindelsesgrupper foretog Epinion en stratificeret bruttostikprøveudtagning på baggrund af oplysninger om oprindelse i det udleverede populationsudtræk. Med andre ord blev der af hensyn til muligheden for de efterfølgende analyser udtaget en bruttostikprøve for hver oprindelsesgruppe uden hensyntagen til det egentlige indbyrdes størrelsesforhold mellem oprindelsesgrupperne. Ydermere blev der på baggrund af en forventning om en lavere svarprocent blandt ydelsesmodtagere med ikke-vestlig oprindelse udtaget flere ydelsesmodtagere fra denne oprindelsesgruppe end fra de resterende oprindelsesgrupper. I alt udtog Epinion 1.000 ydelsesmodtagere med dansk oprindelse, 3.000 ydelsesmodtagere med ikke-vestlig oprindelse og 1.000 ydelsesmodtagere med vestlig oprindelse. Inden for hver af de tre oprindelsesgrupper blev ydelsesmodtagerne udtaget simpelt tilfældigt.

Invitations- og påmindelsesprocedurer

Indledningsvist blev de udtagne ydelsesmodtagere inviteret til at deltage i undersøgelsen via digital post. I det tilfælde at en ydelsesmodtager ikke var tilmeldt digital post, blev vedkommende inviteret via et analogt brev. Foruden oplysninger om undersøgelsens baggrund og formål indeholdt invitationerne en henvisning til den webadresse, hvor det webbaserede spørgeskema kunne tilgås efter indtastning af det inkluderede unikke brugernavn og kodeord. Invitationerne blev udsendt på både dansk og engelsk, mens ydelsesmodtagerne selv kunne vælge, om de ønskede at gennemføre spørgeskemaet på dansk, engelsk, arabisk, somali eller tyrkisk. Af invitationen fremgik i øvrigt, hvordan ydelsesmodtagerne i tilfælde af tvivlsspørgsmål under hele undersøgelsesperioden kunne kontakte en særlig hotline hos Epinion via telefon eller e-mail.

Efterfølgende blev der udsendt et analogt påmindelsesbrev til den del af bruttostikprøven, som efter at have modtaget invitationen endnu ikke havde deltaget i undersøgelsen. Påmindelsesbrevet blev ligesom invitationen udsendt på både dansk og engelsk og indeholdt – foruden en venlig påmindelse om den manglende deltagelse – tilnærmelsesvist også de samme oplysninger som invitationen. På baggrund af oplysninger om navn og adresse i det udleverede populationsudtræk kunne Epinion gennemføre en telefonnummerberigning til brug for en telefonisk påmindelse til den del af brutto-

stikprøven, som heller ikke efter at have modtaget påmindelsesbrevet havde deltaget i undersøgelsen. Foruden en venlig påmindelse om den manglende deltagelse blev alle ydelsesmodtagere, som det lykkedes Epinion at opnå telefonisk kontakt til, tilbudt at gennemføre spørgeskemaet som et telefoninterview på enten dansk, engelsk, arabisk, somali eller tyrkisk. De ydelsesmodtagere, som det efter 10-15 opkaldsforsøg endnu ikke var lykkedes Epinion at få kontakt til, fik ydermere tilsendt en sms, som foruden oplysninger om undersøgelsens formål og baggrund også beskrev, hvordan spørgeskemaet kunne tilgås. Af denne sms fremgik det ligeledes, hvordan ydelsesmodtageren kunne kontakte Epinion via telefon eller e-mail i tilfælde af tvivlsspørgsmål.

Udvidelse af bruttostikprøven

Efter gennemførelse af de ovenfor beskrevne invitations- og påmindelsesprocedurer var der i henhold til ønsket om at kunne analysere eventuelle forskelle mellem de forskellige ydelses- og oprindelsesgrupper ikke opnået et tilstrækkeligt antal interview. Med andre ord viste ydelsesmodtagernes motivation for og dermed tilbøjeligheden til at deltage i undersøgelsen sig at være markant lavere end først antaget. Efter grundig overvejelse besluttede Epinion i samråd med Københavns Kommune derfor at udvide den initiale bruttostikprøve af hensyn til sikringen af et tilstrækkeligt analysegrundlag. Yderligere 5.510 ydelsesmodtagere blev således udtaget og inviteret til at deltage i undersøgelsen. For denne anden bruttostikprøve blev der foretaget en stratificeret udtagning på baggrund af deltagelsesprocenten inden for hver ydelses- og oprindelsesgruppe i den første bruttostikprøve. De yderligere invitationer blev alle gennemført ved udsendelse af et analogt invitationsbrev med samme indhold som invitationerne til ydelsesmodtagerne i den første bruttostikprøve. Igen blev der på baggrund af en telefonnummerberigning iværksat en telefonisk påmindelsesprocedure rettet mod de ydelsesmodtagere, som efter at have modtaget invitationen endnu ikke havde deltaget i undersøgelsen, og igen blev ydelsesmodtagerne tilbudt at gennemføre spørgeskemaet som et telefoninterview på enten dansk, engelsk, arabisk, somali eller tyrkisk. Den samlede dataindsamlingsperiode løb fra den 3. juli til den 17. september 2015.

Kontaktgrundlag

Nedenstående tabel viser kontaktgrundlaget for den samlede bruttostikprøve.

Tabel 6. Kontaktgrundlag

Kontaktform	Bruttostikprøve	
	Antal	Andel
Ydelsesmodtagere inviteret via digital post	4.137	39 %
Ydelsesmodtagere inviteret via analog invitation	6.373	61 %
- Heraf returnerede analoge invitationer	356	3 %
Total	10.510	100 %
Ydelsesmodtagere beriget med telefonnummer	6.012	57 %
Ydelsesmodtagere ikke beriget med telefonnummer	4.498	43 %
Total	10.510	100 %
Telefonisk kontakt opnået efter 10-15 forsøg	3.175	53 %
Telefonisk kontakt ikke opnået efter 10-15 forsøg	2.837	47 %
Total	6.012	100 %
Gennemførte telefoninterview	857	27 %
Ydelsesmodtagere nægtede ved kontakt	817	26 %
Ydelsesmodtagere angiver at være i arbejde	357	11 %
Andet (syg, "forkert nummer", ikke-realiserbar aftale mv.)	1.144	36 %
Total	3.175	100 %

51 af de udtrukne ydelsesmodtagere i den første bruttostikprøve var ikke tilmeldt digital post og havde heller ikke en gyldig postadresse. På samme måde havde 305 ydelsesmodtagere fra den anden bruttostikprøve ikke en gyldig postadresse, hvorfor det analoge invitationsbrev blev returneret. 356 ydelsesmodtagere – svarende til en andel på 3 % af den samlede bruttostikprøve – modtog altså aldrig en invitation til undersøgelsen.

På baggrund af oplysninger om navn og adresse i det udleverede populationsudtræk kunne Epinion gennemføre en telefonnummerberigning til brug for en telefonisk påmindelse til den del af bruttostikprøven, som ikke havde deltaget i undersøgelsen efter at have modtaget invitationen. Det lykkedes Epinion at opnå telefonisk kontakt til 55 % af de ydelsesmodtagere, som det gennem telefonnummerberigningen lykkedes at finde et telefonnummer til. 26 % af de ydelsesmodtagere, som det lykkedes at opnå telefonisk kontakt til, tog imod tilbuddet om at gennemføre interviewet i telefonen, mens 25 % nægtede at deltage i undersøgelsen. 11 % af de ydelsesmodtagere, som det lykkedes Epinion at opnå telefonisk kontakt til, angav at være i arbejde.

Svarprocent og frafald for ydelses- og oprindelsesgrupper

Nedenstående tabel viser på den ene side fordelingen mellem ydelses- og oprindelsesgrupper for den samlede bruttostikprøve og den opnåede nettostikprøve og på den anden side undersøgelsens svarprocent beregnet på baggrund af den fulde bruttostikprøve.

Tabel 7. Frafald for ydelses- og oprindelsesgrupper samt svarprocent

Ydelses- og oprindelsesgruppe	Bruttostikprøve		Nettostikprøve		Svarprocent
	Antal	Andel	Antal	Andel	
Dansk	2.678	25 %	597	30 %	22 %
Forsikret	1.296	12 %	358	18 %	28 %
Job- eller uddannelsesparat	291	3 %	41	2 %	14 %
Aktivitetsparat	1.091	10 %	198	10 %	18 %
Ikke-vestlig	5.393	51 %	803	40 %	15 %
Forsikret	1.556	15 %	354	18 %	23 %
Job- eller uddannelsesparat	899	9 %	124	6 %	14 %
Aktivitetsparat	2.938	28 %	325	16 %	11 %
Vestlig	2.439	23 %	618	31 %	25 %
Forsikret	1.420	14 %	442	22 %	31 %
Job- eller uddannelsesparat	346	3 %	65	3 %	19 %
Aktivitetsparat	673	6 %	111	6 %	16 %
Total	10.510	100 %	2.018	100 %	19 %

På baggrund af den stratificerede stikprøveudtrækning var fordelingen af ydelsesmodtagere i den samlede bruttostikprøve 25 % med dansk oprindelse, 51 % med ikke-vestlig oprindelse og 23 % med vestlig oprindelse. Alt andet lige burde fordelingen således være den samme i den samlede nettostikprøve, hvilket imidlertid ikke er tilfældet. Den overordnede svarprocent for ydelsesmodtagere med ikke-vestlig oprindelse (15 %) viste sig nemlig at være væsentligt lavere end for ydelsesmodtagere med dansk eller vestlig oprindelse (hhv. 22 % og 25 %), hvilket selvsagt betyder en anderledes fordeling – det vil sige indbyrdes størrelsesforhold – i den samlede nettostikprøve end i den samlede bruttostikprøve. Jf. afsnittet om repræsentativitet og vægtning af data nedenfor er denne forskel imidlertid ikke af betydning for repræsentativiteten af undersøgelsens resultater. Da ydelsesmodtagere med ikke-vestlig oprindelse udgjorde godt halvdelen af den samlede bruttostikprøve har den – sammenlignet med de to andre oprindelsesgrupper – væsentligt lavere svarprocent for denne delpopulation samtidig stor betydning for den samlede svarprocent.

Med udgangspunkt i en samlet bruttostikprøve på 10.510 ydelsesmodtagere opnåedes der i alt 2.018 hele besvarelser svarende til en samlet svarprocent på 19 pct. Hvad angår den samlede svarprocent, kan der evt. foretages en mindre korrektion ved at holde de ydelsesmodtagere, for hvem analoge invitationer blev returneret, og som efter en telefonisk kontakt viste sig at være i arbejde, ude af den samlede bruttostikprøve. På denne baggrund kan den samlede svarprocent opskrives fra 19 % til 21 %.

Frafald for køn og alder

Nedenstående tabel viser fordelingen af køn og alder inden for hver oprindelsesgruppe for hhv. den samlede bruttostikprøve og nettostikprøven. Desuden angives forskellen i procentpoint mellem fordelingerne.

Tabel 8. Frafald for køn og alder inden for oprindelsesgrupper

Køn og alder for oprindelsesgruppe	Bruttostikprøve		Nettostikprøve		Difference
	Antal	Andel	Antal	Andel	
Dansk	2.678	25 %	597	30 %	5 %
Mand	1.394	52 %	282	47 %	-5 %
Kvinde	1.284	48 %	315	53 %	5 %
18-30 år	862	32 %	181	30 %	-2 %
31-50 år	1.252	47 %	272	46 %	-1 %
51-64 år	564	21 %	144	24 %	3 %
Ikke-vestlig	5.393	51 %	803	40 %	-11 %
Mand	2.599	48 %	345	43 %	-5 %
Kvinde	2.794	52 %	458	57 %	5 %
18-30 år	1.245	23 %	179	22 %	-1 %
31-50 år	2.944	55 %	451	56 %	1 %
51-64 år	1.204	22 %	173	22 %	0 %
Vestlig	2.439	23 %	618	31 %	8 %
Mand	1.163	48 %	275	44 %	-4 %
Kvinde	1.276	52 %	343	56 %	4 %
18-30 år	759	31 %	230	37 %	6 %
31-50 år	1.186	49 %	256	41 %	-8 %
51-64 år	494	20 %	132	21 %	1 %
Total	10.510	100 %	2.018	100 %	-

Den største systematiske forskel mellem den samlede bruttostikprøve og nettostikprøven – og dermed mellem populationen og nettostikprøven – angår det indbyrdes størrelsesforhold mellem oprindelsesgrupperne. Således er ydelsesmodtagere med dansk og vestlig oprindelse overrepræsenteret på bekostning af ydelsesmodtagere af ikke-vestlig oprindelse. Jf. afsnittet om repræsentativitet og vægtning af data nedenfor er denne forskel imidlertid ikke af betydning for repræsentativiteten af undersøgelsens resultater.

Den næststørste systematiske forskel begrænser sig til bare 8 procentpoint, da 18-30-årige og 51-64-årige ydelsesmodtagere af vestlig oprindelse er overrepræsenterede på bekostning af 31-50-årige ydelsesmodtagere af vestlig oprindelse. De resterende forskelle begrænser sig til mellem 1 og 6 procentpoint, og ingen forskelle er større, end hvad man må forvente af en undersøgelse af denne beskaffenhed.

Repræsentativitet og vægtning af data

Selv under antagelse af en mere end almindeligt høj svarprocent kan der optræde systematiske forskelle mellem populationen og nettostikprøven, som har betydning for undersøgelsens repræsentativitet. Hvis én delpopulation med andre ord er overrepræsenteret på bekostning af andre, kan besvarelsene fra førstnævnte påvirke undersøgelsernes samlede resultater uforholdsmæssigt meget.

Som beskrevet indledningsvist er der af hensyn til formålet om at kunne analysere eventuelle forskelle mellem ydelsesmodtagere af dansk, ikke-vestlig og vestlig oprindelse udtaget en bruttostikprøve for hver oprindelsesgruppe uden hensyntagen til det indbyrdes størrelsesforhold mellem oprindelsesgrupperne. Således er der allerede initialt introduceret en systematisk forskel mellem den samlede population af ydelsesmodtagere og bruttostikprøven, som alt andet lige også vil slå igennem i nettostikprøven. Man kunne overveje at vægte denne forskel på plads i overensstemmelse med fordelingerne i populationen ved at introducere en såkaldt datavægt. Normalt anvendes datavægte ikke mindst til at bringe nettostikprøver på plads i overensstemmelse med fordelingerne i populationen, når en systematisk skævhed ikke bare er kendt, men også intentionelt introduceret som følge af en stratificeret udtagning med henblik på at sikre et tilstrækkeligt analysegrundlag. I alle tilfælde bør man imidlertid være bevidst om den risiko, at ukendte systematiske forskelle kan blive udtalte som følge af datavægtningen. I det aktuelle tilfælde er der imidlertid ingen grund til at vægte data – og dermed løbe nogen risiko – da undersøgelsens resultater på intet tidspunkt generaliseres til at gælde den samlede population. Undersøgelsens resultater afrapporteres konsekvent særskilt for de enkelte oprindelsesgrupper, og derfor er en vægtning af data – og dermed en korrektion af undersøgelsens resultater i forhold til det indbyrdes størrelsesforhold mellem oprindelsesgrupperne i overensstemmelse med populationen – ikke relevant. Ydermere afrapporteres undersøgelsens resultater konsekvent særskilt for de enkelte ydelsesgrupper, hvorfor der heller ikke er grund til at introducere en datavægt for denne baggrundsvariabel. Denne fremgangsmåde sikrer samtidig, at forskellene i svarprocent for de enkelte ydelses- og oprindelsesgrupper er uden betydning for repræsentativiteten af undersøgelsens resultater.

Som nævnt ovenfor er den største systematiske forskel mellem den samlede bruttostikprøve og nettostikprøven – og dermed mellem populationen og nettostikprøven – inden for oprindelsesgrupperne på bare 8 procentpoint nemlig i tilfældet 31-50-årige ydelsesmodtagere af vestlig oprindelse. Da de resterende forskelle begrænser sig til mellem 1 og 6 procentpoint, vurderes der derfor ikke at være tilstrækkeligt belæg for at introducere en datavægt for at bringe forholdet mellem hverken køn eller alder på plads i forhold til populationen inden for oprindelsesgrupperne. Selvfølgelig må man holde sig for øje, at undersøgelsens resultater i lidt mindre grad kan siges at gælde for 31-50-årige ydelsesmodtagere af vestlig oprindelse end 18-30-årige og 51-64-årige ydelsesmodtagere af vestlig oprindelse, men forskellene er altså begrænsede. Ydermere kontrolleres der blandt andet for alder i statistiske korrelationsanalyser.

Alt i alt må undersøgelsens resultater således vurderes at være repræsentative for såvel ydelses- som oprindelsesgrupper, hvorfor undersøgelsens konklusioner og anbefalinger hviler på et sikkert og validt grundlag.

7. LITTERATURLISTE

- Andersen, L. H., Hansen, H., Schultz-Nielsen, M. L. & Tranæs, T., (2009), "Starthjælpens betydning for flygtnings levevilkår og beskæftigelse". (Arbejdsrapport nr. 25). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Andren, T. & Gustafsson, Rosholm, M. & Vejlin, R. (2010), "Reducing income transfers to refugee immigrants: Does start-help you start?", *Labour Economics*, 17: 258-275.
- Albrekt Larsen, C. & Pedersen J. J. (2009): *Ledighedsparadokset. Information, Netværk og Selektion på Arbejdsmarkedet*. Frydenlund Academic.
- CABI (2010): *Evaluering af puljen forstærket beskæftigelsesindsats*. København: Integrationsministeriet og Center for Aktiv Beskæftigelsesindsats.
- Caswell m.fl. (2011) *Når kassen smækkes i - Analyser af økonomiske sanktioner over for kontant-hjælpsmodtagere*. AKF.
- Clausen, J., Heinesen, E., Hummelgaard, H., Husted, L. & Rosholm, M., (2009): *The Effect of Integration Policies on the Time until Regular Employment of Newly Arrived Immigrants: Evidence from Denmark*. *Labour Economics*, 16(4):409-417.
- Danmarks Statistik (2014): *Indvandrere i Danmark*. Tilgængelig på <http://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/GetPubFile.aspx?id=19004&sid=indv>
- Geerdsen, L. P. et al. (2003): *Unge Indvandrere på Kontanthjælp i Københavns Kommune. Barrierer for Uddannelse og Arbejde*. Etniske minoriteter, Socialforskningsinstituttet.
- Goul Andersen, J. (2003): *Over-Danmark og under-Danmark? (Magtudredningen) - ulighed, velfærdsstat og politisk medborgerskab*. Aarhus Universitetsforlag.
- Goul Andersen, J. (2010): *Grænser for incitamentet på beskæftigelsesområdet*. *Samfundsøkonomen*, 5.
- Graversen, B. K. & Jensen, P. (2010), *A Reappraisal of the Virtues of Private Sector Employment Programmes*, *Scandinavian Journal of Economics*, 112(3): 546-569
- Husted, L. & Heinesen, E. (2004): *Benchmark-analyse af Kommunernes Integrationsindsats i Forhold til Udlændinge Omfattet af Integrationsloven*. AKF-forlaget.
- Huynh, D. T., Schultz Nielsen, M. L. & Tranæs, T. (2007), "Employment effects of reducing welfare to refugees", (Studypaper No. 15). [U.st.]: Rockwool Fondens Forskningsenhed.
- KORA (2013): *Effekter af beskæftigelses- og uddannelsesrettede indsatser for ikke-vestlige ledige indvandrere*.

- LG Insight (2009a): *Evaluering af Projekt Job og Rehabilitering*. Odense: LG Insight.
- LG Insight (2009b): *Helbred og Integration: Erfaringer og anbefalinger fra 10 kommuner med indsatser for flygtninge/indvandrere med sygdomsoplevelser*. Odense: LG Insight.
- LG Insight (2013): *Traumeundersøgelse – undersøgelse af indsatsen for flygtninge med traumer i Danmark*, Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.
- LG Insight (2014): *Den bedste integration - effektive beskæftigelsesfaglige integrationsindsatser*. Odense: LG Insight.
- Lindhardt, A. & Frølander, A. (2004): *Indvanderne og Arbejdsmarkedet*. Danmarks Statistik.
- Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration (2007): *Helbredsafklarende Team*, København: Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration. Konsulentenheden Integrationservice.
- Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration (2010): *Traumatiserede i beskæftigelse. Metodehæfte til sagsbehandlere, undervisere samt job- og virksomhedskonsulenter, der arbejder med traumatiserede udlændinge*. [U.st.]: Center for Tosprogethed og Interkulturalitet UC2, Professionshøjskolen UCC.
- Møller, S.S. & Rosdahl, A. (2006): *Indvandrere i Job. Marginalisering og beskæftigelse blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere*. Socialforskningsinstituttet.
- Schultz-Nielsen, M. L. (2002): *Hvorfor er så mange indvandrere uden beskæftigelse? I: Indvanderne og Arbejdsmarkedet: Mødet med det Danske Velfærdssamfund*. Af Mogensen, G. V. & Matthiesen, P. C.
- SEBI (2010): *Motivation og fremdrift i samtalen - jobcentermedarbejderens guide til coachende samtaleteknikker*. Roskilde SEBI
- SFI (Det Nationale Forskningscenter for Velfærd) (2012a): *Effekter af virksomhedsrettede aktivering for udsatte ledige*
- SFI (Det Nationale Forskningscenter for Velfærd) (2012b) *Effekter af mentorstøtte for udsatte ledige en litteraturoversigt*.
- SFI (Det Nationale Forskningscenter for Velfærd) (2012c) *Måling af diskrimination på baggrund af etnisk oprindelse*.
- SFI (2012): *Effekter af mentorstøtte for udsatte ledige – en litteraturoversigt (SFI)*
- Styrelsen for arbejdsmarked og rekruttering (2015): *Håndbog i jobrettede samtaler*. København 2015.

Svallfors, S., Halvorsen, K. & Goul Andersen, J. (2001): *Work Orientations in Scandinavia: Employment commitment and organizational commitment in Denmark, Norway and Sweden*. Acta Sociologica, 44(2).

Svarer, M. (2011) "The Effect of Sanctions on Exit from Unemployment: Evidence from Denmark", *Economica*, 78(312): 751-778.

Tranæs, Torben, Goul Andersen, Jørgen, Hvidtfeldt, Camilla, Jensen, Bent, Schultz-Nielsen, Marie Louise & Vikkelsø Slot, Line (2008): *Indvanderne og det danske uddannelsessystem*. Gyldendal.

EPINION

OM OS

Vi er et af Skandinaviens største konsulent- og analysefirmaer med kontorer i Danmark, Grønland, Norge, Storbritannien, Sverige, Tyskland, Vietnam og Østrig.

Vi er en mangfoldig arbejdsplads med internationalt perspektiv og samarbejdspartnere i hele verden og beskæftiger mere end 150 fastansatte medarbejdere og 500 interviewere.

Vi leverer skræddersyede undersøgelser, der sikrer et solidt grundlag for optimale beslutninger. Vores mål er altid at præsentere analyseresultater og yde rådgivning af højeste kvalitet.

EPINION KØBENHAVN

RYESGADE 3F
2200 KØBENHAVN N
T: +45 87 30 95 00
E: TYA@EPINION.DK
W: WWW.EPINION.DK

EPINION AARHUS

HACK KAMPMANNS PLADS 1-3
8000 AARHUS C
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINION.DK
W: WWW.EPINION.DK